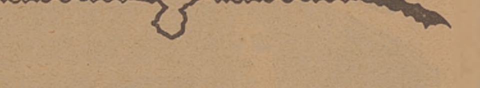

DAS ZEITALTER.

יוצא אחת בשבוע.

הכו"ל:
חברת „אחיאסף".

Krakau, 9 Mai 1901. גליון 19. קראקא, כ' אייר תרס"א.

תכן הענינים:

תנאי החתימה:

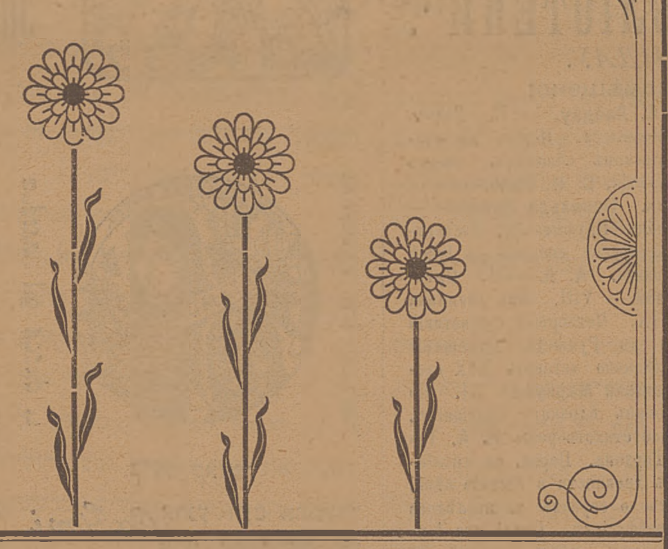
באוסטריה־אונגריה:
לשנה —.14 קראנען.
לחצי שנה —.7 „
לרבע שנה 3.50 „

ברוסיה:
לשנה —.6 רו"כ.
לחצי שנה —.3 „
לרבע שנה 1.50 „

בשאר ארצות:
באשכנז לשנה 12 מארק.
באנגליה „ 12 שילינג.
בשאר ארצות לשנה 17 פרנק.
בארץ ישראל „ 15 „

מחיר כל גליון 15 ק', 30 העל'.
בעד חילוף הכתבת 20 ק'.

מחיר מודעות:
בעד כל שורה קטנה פטיט 20 הילר, 10 קופ'.

כתבת „הדור":

ברוסיה: Verlag „Achiasaf", Warschau, Postkiste 25.

בשאר ארצות: Administr. „HADOR", Krakau, Gertrudy 16.

עס איז הערויס פון דרוק
און צושיקט צו די אבאנענטען

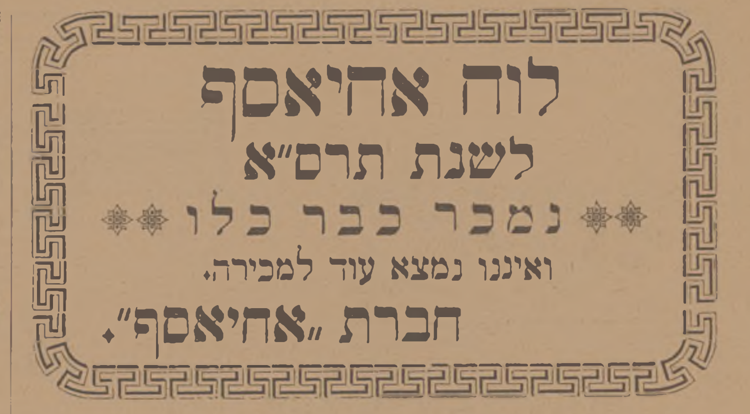
„דער יוד“ Nr. 19

אינהאלט:

א) צום 5-טען קאנגרעס. — ש. ראזענפעלד.
ב) פאליטישע איבערזיכט. — י. ל.
ג) ל. פרץ. — בעל מחשבות.
ד) ...ודישע שטעדט און שטעדטליך. — אמת.
ה) די יודישע וועלט.
ו) אנהויב פריהלינג. געדיכט. — א. ש. שווארץ.
) פריהלינגס ליעדער. געדיכט. — מ. ס.
ח) א מתנה אונזער דיכטער י. ל. פרץ. — שלום אש.
ט) דאס נעעפענטע פענסטער. ערצעהלונג.
ד״ר גרשון לעווין.
י) ל״ג בעומר. פעלעטאן. — שלום עליכם.

אבאנאמענט פרייז: אין עסטערייך-אונגארן: יעהרליך 12 קראנען, האלב-יעהרליך 6 קראנען, פיערטעליעהרליך 3 קראנען. אין רוסלאנד: גאנציעהרליך 5 רובל, האלביעהרליך 3 רובל, פיערטעליעהרליך 1.50. אין דייטשלאנד: יעהרליך 10 מארק, ארץ ישראל: 12 פרנק; אנדערע לענדער 15 פרנק, אמעריקא און ענגלאנד 10 שילינג.

Издательство Ахіасафъ, Варшава.

Оканчивается печатаніемъ и вскорѣ поступитъ въ продажу **Томъ IX.**

ИСТОРИКО-ЛИТЕРАТУРНАГО СБОРНИКА

„ЕВРЕЙСКОЙ БИБЛІОТЕКИ“.

Изданіе А. Е. ЛАНДАУ.

Въ которой будетъ помѣщено:

I. Изъ переписки Л. О. Леванды **А. Е. Ландау**. — II. Голосъ Крови. Драматическая поэма. Натаніеля Мошелеса. Перев. въ стихахъ **О. Н. Чюминой.** III. Евреи въ англійскомъ обществѣ. Очеркъ отношеній англичанъ къ евреямъ въ XIX столѣтіи. **С. И. Рапопорта.**— IV. Евреи и новое теченіе религіозной мысли. **Освальда Саймона.**— V. Мои встрѣчи съ Константиномъ Петровичомъ Кауфманомъ. Посмертныя воспоминанія. **Л. О. Гордона.**—VI. Жреческое сословіе въ Іудеѣ въ послѣдніе годы ея политическаго существованія. **А. Л.**—VII. Оптиматы. Посмертный эскизъ. **К. В. Назарьевой.**— VIII. Изъ дневника Неплюевскаго обывателя. **С. С. Вермеля.**— IX. Четвертый сіонистскій конгрессъ. **С. И. Рапопорта.**— X. Евреи въ Румыніи. Отношеніе румынскаго правительства къ Евреямъ за послѣднюю четверть XIX столѣтія. Члена еврейско-румынскаго комитета **Саніеля Маркуса**. XI. По поводу предыдущей статьи. **Гри.** — XII. „Романъ близкаго будущаго“. SPECTATOR.—XIII. Пѣсня вѣтра. Посмертное стихотвореніе **И. А. Тагера.** XIV. Сыны завѣта. Романъ. Сам. Гордона. Перев. съ англійскаго **А. Г. Каррикъ.**—XV. Римскіе евреи въ древности и средніе вѣка. **Г. Г. Генкеля.**— XVI. Наше законодательство о евреяхъ за послѣднее десятилѣтіе. **І. Г. Сена.**— XVII. Лекція о Дрейфусіадѣ. Quasi una f ntasia. Мечтателя.

Цѣна каждому тому *по подпискѣ* 2 руб., по выходѣ въ свѣтъ 2 р. 50 к. Выписывающіе *нынѣ* всѣ девять томовъ платятъ съ пересылкой 15 р.

ОБЪЯВЛЕНІЯ для помѣщенія въ „Евр. Библіотекѣ“ принимаются по слѣдующимъ цѣнамъ: за цѣлую страницу (въ 8-ю долю большого формата) *послѣ текста* 25 р., за 1/2 страницы 13 р., за 1/4 страницы 7 р. Впереди текста *вдвое*.

Подписка и объявленія адресуются на имя издателя А. Е. Ландау, С.-Петербургъ, Театральная Площадь, 2.

Preis halbjährlich für Deutschland und Oesterreich-Ungarn M. 3.50, AuslanM. 4 —
(Franco- Zustellung)
Zu beziehen durch die Buchhandlungen oder vom Verlage:
S. CALVARY & Co., Berlin, NW. 7. Neue Wilhelmstrasse 7.
und auch durch Verlag „ACHIASAF“, Warschau.

„מעטאמארפאזא“

דאס בעסטע קאסמעטישע מיטעל נעגען זאמערשפראסען.

CREME „METAMORPHOSA“ LONDRES MOSCOU.

פאטענטירט אין ענגלאנד

אלס איינציגער בעוויז פון עכטקייט איזט דער אונטערשריפט — קרעם קאזימי *Cakimi* — אהנע דעם אונטערשריפט איזט געפעלשט. ווירד אין אלע אפאטהעק און פארפום-געשעפטען פערקויפט.

דער הויפט-פערקויף איזט אין

האנדעלסהויז י. ב. סגל. ווילנא־אדעסא.

אין בעטראכט פון געפעלשטע „מעטאמארפאזא“ האט דער ערפינדערק אזימי איינען ריסונאק אויף די פלאקאטען צוגעגעבען:

די קוועלען פון שענהייט „מעטאמארפאזא“

בעשטעטיגט פון האנדעלס- און מאנופאקטור־דעפארטעמענט נו׳ 4683. וועלכע ווירד אין אילוסטרירטע זורנאלע פובליקירט ווערדען.

I. Jahrgang. Hadôr — Das Zeitalter שנה ראשונה.

הדור

תנאי החתימה:
באוסטריה-אונגריה:

לשנה	14.— קראנען
לחצי שנה . . .	7.— „
לרבע שנה . .	3.50 „

בשאר ארצות:

באשכנז לשנה . .	12 מארק
באנגליה לשנה .	12 שילינג
בשאר ארצות לשנה	17 פרנק
בארץ ישראל „ .	15 פרנק.

יוצא אחת בשבוע.

המו״ל: חברת „אחיאסף“.

ברוסיה:

לשנה	6.— רו״כ
לחצי שנה . . .	3.— „
לרבע שנה . .	1.50 „

מחיר כל גליון 30 היל׳ר, 15 קופ׳.

בעד חילוף הכתבת 20 קופ׳.

מחיר מודעות:
בעד כל שורה קטנה פטיט 20 היל׳ר, 10 קופ׳.

Erscheint jeden Donnerstag.

קראקא, כ׳ אייר תרס״א. — Nr. 19. — גליון יט. — Krakau, 9 Mai 1901.

לְאֻמִּיּוּתֵנוּ.

מאת בֶּרְנַר לַזַּר.

נשער כי נאספנו יהדו אנשים רבים מן הארצות היותר שונות: מרוסיה, מפולין, מרומיניה, מאוסטריה, מצרפת ומארצות אחרות; ובכל זאת לא תהיה אספתנו אספת אנשים שונים זה מזה. יש מסביב לנו אתמוספירה, אשר תהיה ארץ מולדתנו איזו שתהיה, הנה בה נתנועע ובה נחיה, והננו מרגישים את עצמנו בתוכה כאנשים אחים.

מה הוא אפוא הקשר אשר יאַחדנו ואשר יעשה את אספתנו לאספת אנשים אחים? שם היהודי — הוא אשר יאחדנו. תהיה העיר שבה נולדנו איזה שתהיה, יהיו התנאים של החברה אשר היינו או נהיה בם איזו שיהיו — הנה מרגישים אנחנו את עצמנו לאנשים אחים, יען כי עברים אנחנו.

אולם לא די לנו להראות באצבע על המעשה הזה. עלינו להבין גם את הכמוס בו ואת הלקח היוצא ממנו.

באָמרי כי יהודי אני כפלוני היושב באוריסא, בפראַג, בבוקרסט, בווארשא, בפוזנא,— היש בדעתי להגיד בזה כי אמונתי כאמונתם? במלים אחרות: האם קשר דתי הוא זה אשר יקשרנו? באמרנו כי יהודים אנחנו, הנחפוץ לאמר בזה כי מושג האלהות אשר לנו אחד הוא, ולא רק האלהות כי אם גם עבודת־האלהים והצורך בעבודה הזאת?

בשום אופן אין הדבר כן.

ואמנם יש בינינו שומרי־דת, אורתודוכסים, ליברלים, דאיסטים ופנתיאיסטים, מבית־מדרשו של פילון או מבית־מדרשו של שפינוזה, ואולי גם פוזיטיביסטים ומטריליסטים, ובלי ספק גם אתאיסטים.

היות יהודי — אין אפוא פירושו: היות בני אמונה אחת.

יודע אני כי דעתי מתנגדת לדעת רבים, אשר יוציאו מכלל ישראל את כל אשר אין לו חלק בבית הכנסת. ביחוד בארצות אשר בהן יתנחמו היהודים מכל הבוז, אשר יֵרָאו להם שכניהם, בזה שנתנו להם זכיות אזרח במדינה; שם ביחוד יחפצו היהודים לראות ביהדות רק תורת דת. אפשר שדבר זה הוא תכסיס מלחמה. התחבולה — תחבולת בת־היענה — אך אין דבר זה מתאים אל האמת. בענין הפרטי הזה הצדק עם שונאינו. הן אמנם הם אינם יודעים מדוע אתם הצדק, ורק שנאתם לנו היא היא אשר הולידה במוחם את הדעה הזאת. אך בכל זאת עלינו להודות כי הם צדקו, ולא אחינו הנתונים בצרת השחרור.

אחד מעיקרי היהדות הוא גם הדת — דת לאומית — אבל היא איננה העיקר כלו; מה יענו החושבים אחרת את האתיאיסט אשר יאמר להם: „הנני מ ר ג י ש את עצמי יהודי!“ לרגש הזה יש ערך ידוע; סוף סוף הן יש הרגש הזה, וטוב טוב אם נשאל את עצמנו: מאין מוצאו? על מה ישען? ומה הן סבותיו ומי ילדו?

על השאלות האלה יענו לנו גם שונאינו גם אוהבינו: הקשר המקשר את היהודים מכל ארצות תבל הוא בגזע. ואולם ההוכחה הזאת לא תעמוד בפני הבקרת. היהודי־הרוסי בחוטמו הסולד, במלתעותיו הבולטות, בעיניו המקומטות; היהודי־הספרדי בחוטמו המעוקם, בשפתיו העבות, היהודי קטן־הקומה השחרחר בחוטמו הישר, והיהודי קטן־הקומה בשערותיו אשר צבע אודם־כהה להן, האם כל אלה בני אב אחד המה? האמנם מגזע אחד מוצאם?

לא! אפשר לבקש להם אבות בארץ יהודה מלפנים, ואת קלסתר פניהם אפשר למצוא גם בתמונות הבולטות של החתים וגם בציורים אשר בקברות מצרים. טפוסי היהודים רבים המה, אך למרות ההתכבות והתערבות־הדם, אשר להוכיח כי ההתמדה הנצחית של הטפוסים האלה אינה מוטלת בספק. אם נצרף אפוא באופן זה את דעת אוהבי ישראל ושונאיו על אדות גזע העברים, אז אפשר הוא להגיד כי המוצא הוא הקשר המקשר את היהודים.

אך האמונה באחדות המוצא אינה מספיקה לאחדנו. ובכן אולי התואר שמיחסים לנו, הוא הוא המקשרנו? ואולם לא! הן רק מסבת הקשר הזה נותנים לנו אותו התואר.

ממה נשאב אפוא את חוש אחדותנו?

קודם כל—מעבר כללי ומעבר קרוב לנו.

היהודי המשוחרר מתנהג לעתים רבות כעולה־לגדולה; שכח ישכח את אביו האמלל אשר הולידהו. בעת אשר מכל העברים נראה כי כל בני העמים האחרים מבקשים להם אבות, הנה חפץ היהודי המשוחרר לשכוח כי היה לו אב. האב הזה לא יתן לו כבוד רב, יען כי היה על הרוב עני ודל, אשר התנהגו אתו כמו שמתנהגים עם כלב, אשר כמעט שללו ממנו את הזכות להיות ואשר חי במצור ובמצוק ויהי מן הנעלבים תמיד, מבלי בקש לעולם את היופי החיצוני שבחיים.

ואולם לו חפץ היהודי המשוחרר הזה להרור אל לבו ולהבין את מהות חייו, כי אז הכיר וידע כי שפלות האב היתה לו למורך לב; אם אפשר היה להצדיק את האב, הנה אי אפשר בשום אופן להצדיק את הבן.

בין היהודים האלה, שעל אדותיהם אדבר, הלא הם יהודי המערב, נמצא כאלה אשר נסו לשכוח את העבר הקרוב עוד לנו ואשר זה רק מאה שנה ירחק ממנו, למען יוכלו להטמע בגוים אשר בתוכם הם חיים. ההצליחו למחות מרוחם ומלבם את אשר חרתו שמה שבע־עשרה מאות שנה?

מה הנה מאה שנה? התספיקנה אלו השנים המעטות להחריב מפעל של אלפים שנים.

הן בדברנו בשבע־עשרה מאות שנה, עלינו עוד לזכור את אלפי השנים אשר בהן קבל עם ישראל את צורתו המסוימת, אשר בה נפוץ בגוים בחרון רומא ובשנאת העמים שבאו אחרי רומא.

לו לפחות במשך מאת השנים האלה כלו ואבדו המשטמה והבוז לישראל!

ואם למרות כל אלה הם חפצים לשכוח, האם תנאי החיים אשר ליהודים ברומניה, בפרס ובמרוקו לא יזכירו להם את העבר הזה? אנכי אזכור יום אחד אשר בו קם העבר לפני ויחי פתאם המחריד הזה בלבי. דבר זה היה באמסטרדם. זמן מה שוטטתי ברחובות הניטו ואבקש את רוח שפינוזה המרומם. באתי אחרי כן ואשב בבית הכנסת אשר בו החרימו את האיש, שחפצתי לתאר לי את תאר פניו בדמיוני. ישבתי זמן רב על הספסל לפני ארון הקדש, העשוי לפי דברת האגדה מעץ ארץ ישראל, ואשב לפני לוח השיש אשר עליו חרותים שמות משפחת שפינוזה. בצאתי מבית הכנסת ראיתי בהצר מחנה יהודים רוסים, ויהי פתאם עם לבי כאלו הייתי בימים אשר כבר עברו, בימים אשר בהם נסו היהודים דחופים ומבוהלים מהנות מחנות בדרכים שוממים, להנצל מגזל, מעני וממוקרי אש. כל מאות שנות הצרה, היאוש, ההכנעה ועקשות־האבירים קמו ויחיו לפני. ולי נראה אז היהודי־הנצחי שבאגדה, ויהי עם לבי כאלו עבר האמלל אז לפני. הן לא השנאה ליהודים בזמננו תמחה מזכרונותינו תמונות כאלה. וכמו כן הנה לפנינו עוד קשר אחד המאחדנו: ההיסטוריה האחת אשר לכלנו.

ומה מהות ההיסטוריה הזאת?

היא תלמדנו כי מסורות כלליות לנו ומנהגי חיים. המסורות ומנהגי־החיים גם הם לא נשמרו כלם, יען כי רבים מהם היו מסורות ומנהגי־חיים שיסודם בדת. ובכל זאת השאר השאירו בנו את עקבותיהם, יען כי הולידו בנו מיני רגילות, ועוד יותר: מהלך־רוח כללי אשר עמד לנו, מבט כולל אחד למרות מיני ההבדל הפרטיים הנחוצים שיבדילו ושצריכים להבדיל בינינו.

מלבד אלו המסורות ומנהגי החיים, נבראו בתוכנו במשך הדורות ספרות ופלוסופיה. בפלוסופיה הזאת ובספרות הזאת כלכלנו את רוחנו במשך דורות רבים. בודאי עלינו להודות כי לרבים מאתנו כעת, ולרבים מאבותינו לפנים, היו גם דעות כלליות, דעות אנושיות ועולמיות, שרבים משלנו עמלו ועזרו בבריאתן. אך יחד עם זה קבוצות דעות וסגולות ידועות להרגשות ולרחשי־לב, הן כרכוש קנינינו הרוחניים אשר לנו לבדנו. והדעות והסגולות האלה הן תוצאות תולדותינו, מסוריותינו, מנהגי חיינו, ספרותנו והפלוסופיה שלנו.

על פי איזה מבטא מסמנים עובדא זו, כי למספר ידוע של אישים פרטים יש עבר, מסורות ודעות כלליות?

מסמנים אותה כשאומרים, שהם יחשבו על קבוץ אחד וכי בני לאום אחד הם.

ובכן יש ויש עם ישראל!

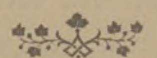
לא לי הפעם הראשונה להשמיע את הדעה הזאת. עוד לפני שנים אחדות הארכתי לדבר עליה בספר, אשר עורר נגדי תרעומות מצד היהודים הצרפתים. אמרו לי, כי בהוכיחי מציאות עם ישראל ותמידותו, הנני נעשה שותף לשונאינו. רבות חשבתי בדבר האשמה הכבדה הזאת, והנני מוסיף להחזיק בדעתי ולהיות בענין המיוחד הזה לבן־בריתם של שונאינו, כמו שחפצו אחי בצרפת ברוב טובם להגיד עלי. הנני מתנגד אל שונאינו בענינים אחרים הרבים כל כך במספרם, עד שיכול אני להתיר לי לתת להוכחותיהם שאינן מבוררות טעמי־שכל ברורים ומדויקים.

מה שרע בעיני בדברי שונאינו, הוא לא מה שיאמרו כי עם אנחנו, וגם לא מה שיאמרו כי הננו ממשלה בתוך ממשלה. אני הנני מוצא, כי אין עוד ממשלות בתוך ממשלות למדי, כלומר: במדינה שבזמננו אין עוד צבורים אבטונומים וחפשים למדי. האידיאל האנושי לא יראה לי בצורת התאחדות כל בני האדם להברה מרינית או שכלית אחת. רק התאחדות אחת נראית לי כנכוחה והיא: התאחדות מוסרית.

מה שרע בעיני בדברי שונאינו — יען שהוא שקר — הלא הוא מה שמתארים את היהודים כעם מלא שנאה לכל אשר לא מקרבו יצא, עם משחת ומשחית; מה שרע בעיני — יען שהוא נגד הצדק — הלא הוא מה שעושים את היהודים אחראים בעד כל מכות החברה.

בנוגע להעובדא כי יש קבוץ לאומי עברי, לו גם יחזיקו בה שונאינו ולא יכפרו בה אלה מאחינו המשערים בדמיונם כי היו לפנים יחד עם ארמיניום ביער טוטוברג או כי נמצאו עם וֶרְסִינְגֶּטוֹרִיקְס באַלֶזְיָה, — גם אז אין זה לי סבה מכרעת לכפור בה, אחרי שמציאותה מכריחה אותנו להחזיק בה.

(עוד יבוא).

בארצות המערב.

יז.

מאורע פולנא בא כבר אל קצו. בית הדין הגבוה בווינא אשר וקיים את פס"ד של בית המשפט המחווי של פיסק, אשר חרץ משפט הנאשם ליאופולד הילסנר למיתה בעון רצח שתי נערות. ורק בדבר אחד נחלק בית הדין הגבוה עם בית המשפט המחווי, בהטעימו מהות הרצח הזה, על שום מה שלח הילסנר ידו בשתי הנערות. בקוטנברג ובפיסק הטו השופטים המושבעים הדבר כלפי „רצח דתי", בעוד שבית הדין הגבוה בווינא אמר מפורש, כי אין שום סבה לתלות הדבר ברצח דתי, אלא נראה, שיש כאן ענין של תאות בשרים. לכאורה נחשוב, כי לפי הטעם הזה אין אנו — כלל ישראל — אחראים עוד בכל העסק הזה, שהרי אפשר באמת, כי איש שובב כהילסנר עשה מעשה כזה, אשר דוגמתו נשמע כמעט בכל יום. ואולם בעמדנו על סוד העובדא הזאת עם כל מסבותיה ותוצאותיה נוכח לדעת, כי אמנם נוגעת היא אל הכלל. מאורע פולנא הוא אחד המאורעות הקשים לישראל.

בקצרה נעבור על פרטי המשפט הזה, אשר נמשך כשנתים ימים. ביום כ"ט מרם בשנת 1899 נמצאה ביער־רטשינא הסמוך לעיר פולנא נוית הנערה הרוזא, אשר ביום שלפניו עובה את בית אמה ללכת לבקש לה עבודה באחד המקומות. החשד יצא תיכף על ליאופולד הילסנר, והוא צעיר מנחותי דרגא, נודע בעיר וסביבותיה, אדם אשר מאס בעבודה תדירית ורוב ימיו חזר על הפתחים בבתי אחיו היהודים, וגם היה רגיל להרבות שיחה עם כל נערה מבנות האכרים העושות מלאכה בתור שפחות וכדומה. הילסנר נתפש מטעם בית המשפט, ודבר הרצח נחקר ונדרש. החקירה ארכה חמשה ירחים, ובאמת לא נודע כלום, אלא שבינתים נעשתה עיר פולנא וסביבתה כסיר מרקחה, וההמון הלך וסער על היהודים, מפני שהוציאו את הקול, כי לתכלית צורך דתי נרצחה הנערה. הצוררים המובהקים לא הסתפקו בחקירה ודרישה מצד השופטים, אלא העמידו „ועד

של חוקרים״ מתנדבים (ומהם למדו אחרי כן הצוררים בקוניץ ועשו כמוהם), ותוצאות החקירה הזאת היו, כי ״הוברר״ שליאופולד הילסנר שחט את הנערה הרווא לצורך דתי של היהודים, ולכן נמצאה הגויה ריקה מדם, שהרי את הדם מצצו היהודים. רופא אחד בער וגבער מדעת נתן ״הסכמתו המדעית״ בדבר, וגם נמצא עד אחד, אשר ראה את נוף המעשה במרחק שמונה מאות ותשעים צעדים בשעה חמישית אחרי חצות היום (ווזה בירח מרס!). באותה שעה ראה את הילסנר „בחברת שני יהודים זקנים״ סמוך למקום שנמצאה שם הנרצחה. על פי כל העדות והסכמות האלה נמצא גם אדבוקט אחד, אשר נלוה אל הקטינור מטעם הממשלה לטעון בשם משפחת הנערה. המושבעים היו, כמובן, אנשים פחותים ועניים בדעת, אשר בכל לבם ונפשם היו נתונים אל השקר הנבער בדבר צורך היהודים לדם הנוצרים. והם חרצו משפטם: ליאופולד הילסנר בעצמו לא שלח ידו בהנערה ״לשחטה״, אלא היה מסייע לאחרים ברצח זה. על פי חוות דעת המושבעים דנו את הילסנר למיתה, שהרי אחד ההורג ואחד המסייע להרוג במשמע. אין ספק, כי השופטים בצרוף הקטינור מבית המשפט בקוטנברג הסכימו גם כן לדעת המושבעים, כי רצח דתי יצוק בדבר הזה. ענין של רצח משום תאות בשרים לא נזכר ולא נשמע בכל פרטי המשפט.

בית המשפט הגבוה בווינא פסל את פס״ד זה, יען הצליח להסניגור להוכיח שגיאה בהליכות הדין. בית המשפט המחוזי בקוטנברג נשען על עדות הרופא הנבער מדעת, כי היתה גוית הנרצחה ריקנית מדם, ואולם הפקולטט לתורת הרפואה בפראג העידה, כי הדם שנמצא בגוית הנערה הנרצחה מתאים למשקל הדם המצוי בגוית כל אדם. על יסוד הטענה הזאת פסלו אותו פס״ד והביאו את המשפט לידי חקירה חרשה בבית המשפט המחוזי בפיסק. ואמנם היה הקטינור בבית המשפט הזה נזהר הפעם מלערבב את ענין ״צורך הדם מטעם דתי״ בעובדא זו, אלא המציא את טעם ״הרצח משום תאות בשרים״, ולא די לו בזה, אלא הוסיף עוד עון חדש על אשמת הילסנר. בשנת 1898 נמצאו במקום ההוא עצמות נערה אחרת, הנערה קלימא. הנערה הזאת נתעלמה מן העין זה כמה ולא נודע עד היום, אם נרצחה או הלכה למדינת הים. ואפילו אם נאמר, כי העצמות הנמצאות הן עצמות האובדה, עוד לא נתברר, כי נרצחה בידי אדם; אפשר שקרה אותה אסון בדרך. כל זה לא מנע את הקטינור מלדרוש סמוכים ולטעון, כמות הנערה הרווא כן מות הנערה קלימא; ליאופולד הילסנר הרג את שתיהן משום ״תאות בשרים״.

אז באו העדים. בושה וכלימה היא לקבוע לדורות את שיחות העדים האלה, ובפרט עדותן של הנשים. מה נאמר ל״עדות״ אשה אחת, אשר העידה לפני ב״ד בפיסק, כי פעם אחת עברה לפני בית אחד ושמעה את דברי היהודים מתיעצים על דבר הצורך לדם לפני חג הפסח. אמנם העידה שנדברו היהודים בחדר של המכפלה העליונה, בעוד שהיא, האשה, עמדה ושמעה למטה על רצפת הרחוב; אמנם הוכרר שאותה האשה חרשית ואינה שומעת מה שתוקעין לתוך אזניה; בכל זאת ״הוברר״ שהיא שמעה את דברי היהודים המתיעצים. אמנם קשה מאד להאמין, כי שמעה דברים כאלה והצפינה אותם כל אותם הימים, אבל בכל זאת ״הוברר״ שהיא שמעה. האשה הזאת לא היתה מדלת העם, אלא מ״חשובי העיר״... אחרי נבית כל העדות המשונות היינו יכולים לבוא רק להסכם זה: אם שכל העדים אשר העידו לטובתו של הנאשם כלם שקרנים ואין לסמוך עליהם, ואם שכל העדים אשר העידו לחובתו כלם כנים וישרים ואין לפקפק בדבריהם,— אם כן ואם כן יוצא לנו רק שאפשר הדבר, שהילסנר הרג את הנערה הרווא — על דבר הנערה קלימא אין אף צל של ראיה — ואולם סוף סוף לא היה איש במקום המעשה, וגם זה העד שראה בליל חורף במרחק שמונה מאות ותשעים צעדים — אותו האיש שראוי להציבו בפנופטיקום בתור דבר מפליא להראות — לא העיד אלא שנדמה לו צורת האיש שהלך בחברת היהודים הזקנים כהילסנר, והוא הכיר אותו בסימניו, באופן הלוכו ובצבע בגדיו, אבל את פניו לא ראה. על פי עדות כזאת דנו השופטים המושבעים את הילסנר בפעם השנית למיתה, וגם הם עשו כההולכים לפניהם בקוטנברג באמרם: לא הילסנר רצח את הנערות, אלא היה מסייע בדבר.

כבר אמרתי, כי אמנם את אפשרותו של הרצח הוכיחו בב״ד, ולפי זה היינו יכולים להתנחם בלבנו ולומר: סוף רוצח לתליה! ואולם האם על פי אפשרות ידינו דין אדם למיתה? אין ספק, כי להמושבעים נתברר דבר הרצח בלי שום פקפוק, ועל פי משפטם אנו רואים, כי לפי דעתם לא רצח הילסנר את הנערות, אלא סייע לאחרים להרגן בשביל לאסוף דמן. ולפי זה קשה לנו מאד: בית הדין הגבוה קיים את פס״ד זה, משום שלא מצא בו טעות בהליכות הדין ולפי דעתו נעשה הכל כהלכה. ואולם אנו רואים טעות נדולה ונוראה בעצם הדבר: הלא המושבעים הורו, כי אין כאן רצח משום תאות בשרים, אלא רצח דתי, בית המשפט הגבוה בווינא איננו מאמין במציאות רצח כזה, אלא לפי דעתו יש כאן רצח משום תאות בשרים. אבל המושבעים לא מצאו כזה, ואם אין רצח דתי במציאות, הרי אין כאן הוכחה כלל, כי הילסנר היה הרוצח. שהרי סוף סוף לא נחרץ פס״ד זה על פי עדי ראיה אלא על פי ״ידים לדבר״, ובמשפט כזה אנו צריכים לכה״פ לברור טעם המעשה, הסבה הפסיכולונית שבו?

אין אחרי מעשה בי״ד הגבוה כלום. אם כה ואם כה, משפט הילסנר כבר נגמר, ורק תקוה קטנה נשקפת לנו עוד, כי בלי ספק לא יקיים הקיסר אותו פס״ד, אלא ימתיק מעט את דינו של הילסנר, להאסר כל ימיו בכלא. באופן כזה, אפשר כי בזמן מן הזמנים יודע דבר הרצח ואז יתקנו בתי הדינין מה שעוותו. אמנם זהו כמעט נס ובימינו אין סומכין על הנס, ואולם הלא ראינו כיוצא בזה במשפט דריפוס. הנם כי הוא כמעט מן הנמנעות, כי יתבררו פרטי הרצח של שתי הנערות, ובפרט של הנערה קלימא, אשר אפשר שקרה אותה אסון בדרך ולא נרצחה כלל. ואפילו אם יוזם אחד העדים, ועל פי זה יהיו חייבים לברר את הדין מחדש — מה נעשה עם שאר העדים? אין ספק, כי כל מה שנתרחק מזמן המעשה יקבע בלב העדים אותו הציור של ספורם בפני בי״ד, מפני שעדותם נשנתה כמה פעמים. תקות הילסנר אינה עוד אלא הר תלוי בשערה.

בראשית שנות המאה העשרים נתקיים בבי״ד ענין ״רצח דתי״ של היהודים. כי עד כמה שנזהר בית דין הגבוה בווינא להטעים את דבריו, כי אין כאן רצח דתי, והקטיגור השמיע דבריו בכעס, כי לא היה מן הראוי, לבדות דברים כאלה אשר אין להם שחר, העם יחזיק בכל לבו באמונה הטפלה הזאת. ולא רק הכתות הפחותות של העמים יאמינו בצורך הדתי של היהודים לדם הנוצרים, אלא יש כבר כמה ״מלומדים״ ואנשי צורה המאמינים לכל הפחות באפשרות הדבר. אם אין כלל ישראל משתמש בדם הנוצרים לפסח, אפשר כי יעשו כזה בני כתה אחת או היהודים „ההולכים בחשך״ באיזו עיר נדחת וכדומה. ויש כבר יהודים „משכילים״ בגרמניה, אשר טינא בלבם על הדבר הזה. עלילת הדת נחשבה בסוף המאה הי״ח בגרמניה לענין של הוללות ורעות רוח. כאשר יעץ הרמבמ״ן את רעו מרדכי הירץ לתרגם את ספרו של ר׳ מנשה בן ישראל (״תשועת ישראל״) גרמנית והקדים לספר זה דברים יקרים, כדי להוציא מלבם של קלי אמנה, כתבו לו טובי הדור מן הגרמנים, כי לא היה לו לטפל בשמועה נבערה כזאת, אשר לא יאמין בה אדם מן הישוב. יותר ראוי לו לצדד בזכות אחיו בדבר יתר התואנות שבודים עליהם, כי הם רמאים ושונאי הבריות ואינם נזהרים בכבוד ארץ מולדתם וכדומה. מה שהיה „שמועה נבערה״ בימי הרמבמ״ן היא כעת תירה שלמה בימינו אלה. מ״ע מפורסם בווינא פרסם עכשיו חוות דעת של כמה חכמים מובהקים ומפוארים, אשר יתמרמרו מאד על הנבלה הזאת, כי קמו אנשי בליעל לחדש עלילה נתעבה כזאת על היהודים בלי שום יסוד לדבריהם. בימים מקדם הייתי חש כעין כעם וקצף על החכמים מבני העמים המלמדים עלינו זכות ורכים את ריבנו. אמת כי כוונתם רצויה, אבל הכי אדם מן הישוב צריך לעדות, כי איננו בכלל ״אוכלי אדם״? אבל עכשו שחה גאותי מאד, ואני מחזיק טובה להנוצרים החשובים האלה. הן בדור של ״השכלה״ אנחנו חיים עתה! הן באמת לא מן הנמנע הוא כלל שאדם מן הישוב יהיה מוכרח מהיום והלאה להביא ראיה מן הפוליציה במכתב-המסע שלו שאינו „אוכל אדם״!

אולריך הוטן היה אומר: החיים הם תענוג מרובה! האף אין זאת?

ש. ב״ד.

ברוסיה.

(הציונות וראשי ה„אגודות״).

יש סופרים המחליטים, כי התנועה הציונית הולכת ורפה. ויש סופרים המבשרים, כי היא הולכת ומגברת חילים. ובאמת צדקו שתי הדעות גם יחד. הכל תלוי במושג „הציוניות״, בפירוש המלה. כי הציוניות היא מין „מָן״, אשר כל אחד ואחד מוצא בה טעם מיוחד, כל אחד ואחד מגביל את מושגה באופן אחר. יש המצמצמים את מושגה, ותביעותיהם אינן מרובות, ולפיכך הם מוצאים קורת רוח במהלך התנועה, כי הם מסתפקים במועט. ויש המרחיבים את הוראתה, ותביעותיהם מרובות, ולפיכך הם הוגים נכאים. ואם נדייק יותר, עלינו להפוך את המשפט: המצמצמים את תביעותיהם — המעמידים את „הציוניות״ על השקלים ועל המניות — הם הם הנאנחים והנאנקים; כי באמת נכלא העם מהביא את השקלים ואת תשלומי המניות. והמרחיבים את תביעותיהם—המעמידים את הציוניות על הקולטורא העברית — הם הם השמחים והשבֵעים רצון; כי באמת לא רפתה כלל עבודת הקולטורא.

בעלי מכה״ע „העולם״ קצבו פ״ס לסופר אשר יבאר בדיוק ובקצור את מושג „הציוניות״. עברו ימים רבים, יותר משלשים סופרים שלחו את תשובותיהם על השאלה הזאת, אבל השופטים הבוחנים לא מצאו אף אחת מהן ראויה לפרס. ומדוע? האם הציוניות היא ענין פלוסופי עמוק, דק מן הדק, שאי אפשר כלל להגבילו בדיוק? או האם כל שלשים הסופרים הנ״ל הם מטומטמי המוח כל כך, עד שאי אפשר להם להשיג את כונת התנועה הזאת, שלכאורה היא פשוטה עד מאד?

אני לא קראתי את תשובות הסופרים המתחרים. גם אין כונתי בזה להיות הסופר השלשים ואחד ולהתחרות בפרס; הן הפרס קצוב רק לתשובות הכתובות אשכנזית או זרגונית, ודברי כתובים עברית. אבל חפץ אני לחות דעתי ע״ד הסבה אשר גרמה לרעיון הציוני להיות בלתי מובן היטב לא למחזיקים בו ולא למתנגדיו.

אנחנו המשכילים העברים יודעים, כי הציוניות איננה תנועה חדשה כלל וכלל. הלא היא התנועה הלאומית העברית אשר הקיפה את יהודי רוסיה זה כעשרים שנה, אחרי אשר עוד ימים רבים קודם לכן היתה נחלת יחידי סגולה, משאת נפשם של חכמי לב הרואים את הנולד. התעוררות התנועה האנטישמית בכל הארצות הנאורות הביאה את משכילינו העברים לידי הכרה, כי אף אם תמָלא הארץ דעה, בכ״ז לא יגור זאב עם כבש. לכן יעצו טובי סופרינו ועסקנינו לדחוק מעט את הקץ ולהחישו בדרך הטבע, ע״י ישוב א״י, ע״י ישוב אַטִּי, מְתוּן ומסודר ונכון. גם זאת ראו משכילינו העברים, כי ארחות החנוך בין היהודים בעת ההיא הן ארחות עקלקלות: האדוקים מוציאים את בניהם מן העולם הגדול, ולכן לא יסכנו לשום ישוב אנושי וישראלי; והנאורים מוציאים את בניהם מעולם היהדות אל המקום אשר משם לא ישובו אלינו. ובכן קראו משכילינו העברים אל שתי הקצוות: הבו לנו בנים, בנים עברים לאומיים. ובכלל השתדלו המשכילים העברים להשכין את הרוח העברי הלאומי בכל מקצעות חיינו בעדה ובצבור.

ויהי מקץ שנים רבות ויוָדע לאחינו שבמערב, כי יש תנועה עברית לאומית, שם בין היהודים ה„פאלאקים״. ויאמרו המערביים בלבם: הנה הפאלאקים הם עם הדומה לבהמה, אינם יודעים מאומה מלבד זרגון ותלמוד ושנוררות, ואיך יוכלו בריות כאלו להוציא לפעולות רעיון נכבד כזה? הבה, נקח נא את התנועה בידנו ונטַנה לפי רוחנו אנחנו, גם נקרא לה שם חדש, שם הגומר ב„איזמוס״, כנהוג בעולם הנאור, ובכלל נפשיט מעל הרעיון את לבוש הבטלנות אשר הלבישוהו אותם הבטלנים ונלבישהו מחלצות לפי המודה החדשה.

וכן עשו. הם הוליכו את רעיון הלאומיות העברית והבת ציון לבי מסותא, וירחצוהו, ויסרקוהו, ויבסמוהו, ויגוזו את שערותיו אשר כבר זרקה בהן שיבה, וילבישוהו בגדים חדשים, כלי מלות נאות, ויקראו לו „ציוניסמוס״, ויקראו בכל ראשי הומיות: הנה ילד יֻלד לנו, ילד פלאות, רעיון חדש שבחדשים הרה והגה לבנו, אשר ישים קץ לשאלת היהודים.

ואמנם אין לכחד, כי הרעיון הישן הרויח למראה עינים ע״י „שנוי השם ושנוי הרשות. כי הבעלים החדשים אשר בעלוהו הבינו לתת לו פרסום וצורה חיצונית, ויעשוהו לתנועה „מודרנית״ הראויה לעמוד במכתבי העתים הכלליים כמעט בשורה אחת עם הידיעות ע״ד חברות הוועלוסיפי־דיסטים וכדומה. ותחת אשר לפנים היתה התנועה צנועה וחסודה ובלתי חשודה, היתה עתה לתנועה הומיה וקולנית המחרשת את האזנים בדברים של מה בכך.

כן, דברים של מה בכך. פרופגנדא, אספות, אורגניזציה, אגודות, וכו׳ וכו׳ — כל הדברים האלה נכרזים בקולי קולות, אך לכשתעיין בהם אינם אלא שעשועי ילדים, או „ספורט״ לילדים גדולים. דבר אחד של ממש פעלה ועשתה הציוניות המערבית — זה הקונגרס. מודה אני, כי אנחנו המשכילים העברים, אנחנו העברים הלאומיים ברוס׳, לא היינו מִתְעַשְׁתִּים לעולם לברוא את המוסד הלאומי הגדול הזה. הקונגרס היה יכול להוָסד רק בידי יהודי המערב. אבל אעפ״י שאינני מְנַכּר כלל את חשיבותו של הקונגרס בתור אגיטציה כלפי חוץ, וביחוד כשאין לנו תחבולות אחרות למשוך את עיניהם ולבותם של העמים ומושליהם אל הרעיון הנכבד,—בכ״ז יודה כל שופט מתון כי להפרחת הרעיון ולטפוחו בבית אין הקונגרס לא מעלה ולא מוריד. בכל הענינים הנוגעים לישוב א״י, לישוב הגשמי או הרוחני, אין הציוניות החדשה, המדינית, עוסקת כלל; כי הן הישוב הוא לא „עפפענטליך־רעכטליך״, וממילא איננו נכנס לפרוגרמא שלה. בכל הענינים הנוגעים לעבודת הקולטורא, כלומר, „להשיב את היהודים אל היהדות״ ולתקן את דרכי החנוך לפי ה־רוח העברי הלאומי, איננה יכולה ג״כ לעסוק מפני שני טעמים: א) מפני שעבודת הקולטורא הוצאה מן הפרוגרמא שלה; ב) מפני שראשי עסקני הציוניות, ראשי האגודות והועדים וכו׳, אינם יודעים עפ״י רוב לא את היהדות ולא שפת עבר ולא שום דבר מן הדברים הנכללים בשם „קול־טורא עברית״.

כי זה הוא „עקב אחילוס״ של הציוניות המערביה, אשר כמעט כל העומדים בראשה אינם יודעים מאומה מן הקולטורא העברית. ויען כי הציוניות החדשה, המדינית, נתחדשה בבית מדרשם של יהודים מערביים, אשר יהדותם נגלתה למו לפתע פתאם כמציאה הבאה בהיסח הדעת, לכן גרם לה מזלה כי גם ברוסיה לקחוה בחכירה אנשים אשר היהדות והקולטורא העברית זרה להם לגמרי. הלא יִפָּלא הדבר כי כמעט כל האגודות הציוניות אשר ברוסיה נוסדו בידי איזה רופאים, רוקחים, יוריסטים, דנטיסטים וכו׳, אשר לא עסקו מעולם בעניני היהדות והקול־טורא העברית, והם הם המנהיגים את התנועה הציונית ברוסיה עד היום הזה; תחת אשר המשכילים העברים, אשר לכאורה אך להם המשפט להיות אפוטרופסים לתנועה הזאת, לא נמנו ולא נפקדו כמעט בין הנבאים והמנהיגים. ואולם החזיון המוזר הזה מתבאר בפשיטות: המשכילים העברים לא מצאו ב„ציוניות״ שום חדוש, שהרי הם היו ציוניים אמתים קודם שנתחדשה המלה הפיקנטית הזאת, לכן לא נפלו על המציאה ולא

החזיקו בה, כי אם הוסיפו לעבוד את עבודתם הלאומית והקולטורית, בשובה ונחת, כתמול שלשום. אבל האנשים שאינם משכילים עברים ואשר לא ידעו כלל את דבר התנועה הלאומית העברית, או ששמעו את שמעה ולא התחברו אליה מחוסר הרגשה עברית, — הם קבלו באהבה את הציוניות שבאה להם ממדינת הים כבריאה חדשה, ואשר לא דרשה מהם שום עבודה קולטורית עברית ושום ידיעות עבריות, כי אם צרמוניות חיצוניות. "אם לצרמוניות חיצוניות—הניחו לנו!" קראו כל הרופאים והרוקחים וכו', כי זכרו את ימי סטודנטותם ואת כל התכונה הפרלמנטרית אשר ראו באספות של אגודות הסטודנטים. ולמי נאה ויאה ליסד אגודות ציוניות ולשבת בראש ולהלק "מלים" ולהעתיק מלים, ולהשליך מימין ומשמאל את השמות הקדושים "אורגניזציה", "פרופגנדא", "אגיטציה" — אם לא להם?!

ובכן יצאו "היהודים החדשים" האלה לפעלם. הם יסדו "אגודות" למען הרחיב את הציוניות בין "העם". חושם הטבעי הגיד להם, כי רק המון העם ילך אחריהם; כי רק על פני "העם" יוכלו להכבד. הן המשכילים העברים לא יבואו לקחת תורה מפיהם, וגם ל"נאורים" לא יוכלו לתת מאומה, כי רחוקים הם מעצם היהדות כמוהם — לכן מצאו חפץ רק ב"עם". "העם" מסתפק במועט, בראיה בעלמא: "העם" רואה את "שלחן הקומיטט", עם פעמון ודלוסקמא של כתבים — והוא שמח כתינוק על "המשחק באגודות". וגם עבודה יש להם לצורך "העם": הנה קבוץ שקלים, הנה מכירת אקציות, הנה הלוקת "ברושורות" זרגוניות. ואפילו אם יתעקש "העם" וידרוש לשמוע איזה דבר, הלא נקל למלא ספקו: קוראים באזניו את הפרוטוקול של הקונגרס או של איזו אספה גלילית, או קוראים באזניו איזו ברושורה או איזה מאמר או פוליטון.

ואולם אחרי אשר נוסדו ה"אגודות", ראו המשכילים העברים להם לחובה להתחבר אליהן. כי ראו כי אמנם נמשך העם אחרי החיצוניות הנגבובה של ה"אגודות", וייראו פן יעבט העם ארחותיו בהדרכת מאשריו ההם פן תצא הציוניות מאת בעליה החדשים וירדה על ראשה, ואז הלא, יבולע לכל התנועה הלאומית. ובבוא המשכילים העברים לאגודות הציוניים הביאו להן חיים חדשים, חיים ארוכים. אמנם לא עמדו המה בראש האגודות, כי לא רדפו אחרי הכבוד הפעוטי הזה, אבל ההנהגה הרוחנית באה לידם מבלי משים. כי סוף כל סוף נוכחו "הראשים" שאי אפשר לאגודות להתקיים על קריאת מאמרים ממכתבי עתים המצוים ביד כל אדם — ולכן שמחו מאד בבוא אליהם המשכילים העברים ותלמודם בידם, וכמו בפשרה בלי כל דבור התפשרו עמהם כך: היו נא אתם המנהלים הרוחניים של האגודות, ואנחנו נעשה רק את האותות ואת הצרמוניות החיצוניות.

ובאמת אנחנו רואים כי כל האגודות אשר בין מנהיגיהן יש משכילים עברים, עולות כפורחת והן עושות ופועלות גם בעבודת הקולטורא וגם במקצוע האקציות (ואפילו בקבוץ ה"שקלים", אשר דעת המשכילים העברים אינה נוחה כל כך מהם). תחת אשר האגודות שאין בהן משכילים עברים נבל תבולנה עד מהרה. ואף גם זאת אנחנו רואים, כי בכל מקום שהנהגת האגודות מונחת בידי עברים משכילים, תפלס לה התנועה הלאומית נתיב גם בעולמות העליונים; כי המשכילים העברים יודעים איך ובמה לחבב את הרעיון על הנאורים, הם יודעים מה לדבר ומה להשיב, הם יודעים ללמד ולהורות, הם יודעים להשרות את הרוח העברי גם בנשפי חשק, באספות לשם תענוג. תחת אשר במקומות שהעסקנים הציוניים אינם משכילים עברים, שם לא תעשה לה התנועה נפשות בקרב הנאורים, וכל מעשי העסקנים מכוונים רק לתפוש את לב ההמון (אשר הוא אינו צריך כלל ל"שוב" אל היהדות); כי העוסקים אינם יודעים בעצמם לא את טיבה של התנועה הלאומית ולא את האמצעיים הדורשים להרחבתה. גם נשפי החשק שלהם היו למלה בעולמות העליונים, כי ברצותם לתבלם בתבלין לאומי עברי, כביכול, הם מקריחים רק את תבשילם.

גם זאת לדעת כי "מלחמת הקולטורא" אשר פרצה לרגלי "הציוניות", באה רק בשביל העסקנים ההם העומדים בראש האגודות. לו היו ראשי העסקנים ברוסיה רק משכילים עברים, אזי לא נועזו הרבנים וה"מת-ברבים" להתקומם למעשיהם הנעשים ברוח עברי אמתי, כי לא נכחד מן הרבנים שהמשכילים העברים יודעים את התורה ואת היהדות ואת צרכי האומה לא פחות מהם. אבל מכיון שראו הרבנים כי בראש התנועה ובראש האגודות עמדו אנשים שאינם יודעים לא את היהדות ולא את צרכי האומה ורוחה, מצאו מקום להראות את "שררותם" וימצאו עז בלבם לדבר עמהם כדבר עם באים מן החוץ. והראשים נבהלו מאד מנערת הרבנים, כי לא ידעו מה להשיב, ולא ידעו מה מותר ומה אסור, וגם לא ידעו את ערך הרבנים ואת מעמדם בקרב האומה — ולכן קרה מה שקרה.

בקצור: התנועה הלאומית העברית לא רפתה כלל וכלל, כי המשכילים העברים עוסקים בעבודת הקולטורא העברית בשקידה ובבינה כאז וכעתה. והציוניות החדשה איננה עושה כלום, מפני שאין ראשיה יודעים איך ומה לעשות. העברים המשכילים הם המבקעים את העצים, וראשי האגודות הם הקוראים "הא!". המשכילים העברים עובדים את עבודתם הלאומית, הם המתקנים את ה"חדרים", הם הקובעים שעורים ללמוד שפ"ע, הם המכינים ביבליותיקות, הם הדורשים דרשות בענינים הנוגעים לחכמת ישראל, הם המכינים גם תענוגים יפים ברוח עברי לאומי והם המישרים מסלה לרעיון הלאומי אל לב הנאורים, למען קים מה שנאמר "הציוניות היא תשובת היהודים אל היהדות". וראשי ה"אגודות" אינם אלא נוסעים לאספות הגליליות.

ובכן אין כאן לא רפיון התנועה הציונית ולא התנכרותה; אבל יש כן בלבול המושגים. ה"ציוניים", במובנו המערבי, לא עשו מאומה ואינם עושים מאומה, כי אינם יודעים מה העבודה דורשת מהם. והעברים הלאומיים פעלו תמיד ופועלים גם עכשו.

עיקר שכחתי: הבנק. אבל שאלו נא וראו באיזה מקומות נמכרו מניות יותר: האם במקומות אשר ראשי העסקנים הם רופאים, רוקחים וכו' שאינם יודעים את היהדות, או במקומות שהמשכילים העברים הם רוח החיה בעסקי הציוניות. כי אעפ"י שהמשכילים העברים משקיעים עצמם ביותר בעבודה הרוחנית, בכ"ז, בהיותם מסורים בלב ונפש לעצם הרעיון, הם עוסקים בשקידה גם בעניניו הגשמיים. אבל העסקנים הנזכרים מתוך שהם עושים כל מה שהם עושים בלי דעת ובלי הרגשה, לכן הם מתרפים עד מהרה גם בעבודתם הגשמית. ואין כל ספק כי הסבה הראשית להתעצלותם של קוני המניות, היא מפני שראשי האגודות אינם יודעים איך ובמה למשוך את לב העם אל הרעיון בכלל.

תנועה לפי מנהיגיה!

A.

במכתבי־העתים.

סדנא דארעא חד הוא— ומהשהיה הוא שיהיה. אותה המחלוקת בין ה״צעירים״ ובין ה״זקנים״, אשר זכינו אליה בספרותנו בימים האחרונים, איננה מחלוקת רק לנו ובקרבנו, כי אם בכל ספרות וספרות רואים אנחנו עתה את הקולות האלה. ולא רק עתה — כי אם בכל דור ודור, בצאת התקופה האחת ובאה השנית, והתנגשו הכחות השנים מזה ומזה והיתה מלחמה. מי שהיה „בן״ בין „הבנים״ ונלחם בשעתו בחמה שתוכה אל „האבות״, הוא בעצמו יהיה ל„אב״, ואותן הטענות ממש שטען הוא כנגד „אביו״, אותן ישמע עתה מפי „בנו״.— בגליון האחרון של מכתב העתי „ווענדראָוויעץ״ מוצאים אנחנו מאמר בשם „מעגל הקסמים״, הנושא ונותן בחזיונות האחרונים שנראו בימים האלה במחנה צעירי הצעירים אשר במשוררי ווארשוי.

„אחת בעשרים או בשלשים שנה, בערך, רואים אנחנו כפעם בפעם אותו החזיון הדומה החוזר ונראה, וחוזר ונראה תמיד. במקום הדור שנתבשל, ושכבר נתדלדל מעט ותוחלתו מן החיים אבדה, יבוא דור חדש, ובפה מלא הוא אומר לכל, כי כל מה שהיה ושנעשה בטרם שבא הוא לא היה בלתי אם טעות, דמיון, שקר, וכי הוא רק הוא יראה לבני האדם את הדרך המביאה ישר אל האמת, אל האושר וכדומה. ולא עוד אלא שהבשורה הזאת נשמעת על פי רוב באופן מוחלט מאד ובקול מלא זלזול כבוד ובוז לדור ההולך. הצעירים אינם מונעים מן הזקנים מהם כנויים כמו: שוטים, חמורים, זחוחי מוח, אידיוטים ומוציאים את פסקי־דיניהם בלי חמלה ובלי חנינה.

ואולם מקץ שנים אחדות — לכל היותר מקץ איזו עשרות — ואותם הצעירים נעשים רכים יותר, מעט מעט תאבד מהם אותה ההתלהבות הראשונה, אותה האמונה בכחותיהם הם דוקא, והם נעשים יותר שופטים בצדק, יותר מתונים, ומביטים בשחוק של ספק על משובותיהם בשנות אביבם. בעת ההיא וצעירים מהם יבואו גם הם ודברו אליהם באותה הלשון ממש אשר דברו הם אל הזקנים בימיהם, לאמר: הִפָנו מן הדרך, שוטים, חמורים, זחוחי מוח, אידיוטים, הולכי אחורנית.

מעגל קסמים...״

בהמשך הדברים יזכיר בעל המאמר את השתלשלות שיטת החיוב במחנה סופרי ווארשוי, אשר גם הוא החל בשלילה רדיקלית של העבר המלא רומנטיות ונפל מקץ שנים אחדות בחבלי ריאקציה חזקה.

„עתה שבה הנשמה התועה אל הספרות ברעש ובסופה של גל חוזר, וקוראת בקול: הנני!

אבל האם דוקא מן ההכרח הוא שהדור החדש יתחיל את מעשיו בזלזול כבוד הדור הישן, בבטול פעולותיהם, כשרונותיהם ורצונם הנאמן של אלו אשר בשעתם האמינו גם הם באמת ובכל לב בפרוגרמא שלהם וכי אין עמה כל טעות לעולם? האם מן ההכרח הוא שהצעירים, אשר לפי שעה אין להם עוד דבר מלבד רצונם הטוב, מלבד הבטחון בעצמם ובנפשם ומלבד איזו תיאוריות מטורפות שלא עבדו ולא נתבשלו, — האם מן ההכרח הוא אפוא שיבוזו לאנשים חשובים ומועילים לבני דורם הם?

אפשר ואפשר לעבודה נאמנה, למלחמה בדבר רעיונות גם בלי מעשי נערות מלאים ארוגנציה. מלחמת סופרים בדעה ובמנוחה מלמדת יותר מאשר ילמד אותו המנהג להוריד ריר ולהשליך דומן על ימין ועל שמאל. על ידי מה שאחד יקרא לרעהו „בור״, „פלשתי״ וכדומה, לא הוכיח עוד כלום. דברים כאלה אינם אלא שחוק של סטודנטים.

תחת אשר יאֹמר לסופרים ולחרשים הזקנים „בורים״, פלשתים״, „עמי ארצות״, „שוטים״, אפשר הוא שטוב יותר הוא לתאר במערכת מאמרים ומעשים של אומנות את „געגועי הנשמה״. אז היינו יודעים את אשר „צעירי הצעירים״ חפצים ואל מה הם שואפים ואם יש להם הזכות להיות לנו למתקנים. כי לדבר זה, שאחד יאמר לנפשו כי הוא גאון ויתחמם בחרות נפש לאור שמש הגאוניות של עצמו, לדבר זה לא יאמין איש כל זמן שלא ראה אותות ומופתים.״

דברים כאלה כבר נאמרו ונשנו ונשלשו גם בקרבנו, ומובטח אני כי עוד יֵאָמרו ויִשָנו ויְשֻלשו גם בימים הבאים. לא יחידים אנחנו. אולי תהיה לנו צרת הרבים לחצי נחמה.

= sch =

השקפה על דברי המדינות.

(הקיסר הגרמני בבונא ודרושו. — המכס החדש באנגליה. — יחום הכתות המדיניות להממשלה. — עניני השלום בחינא. — תשלומי נזק על ידי מלוה. — מצב הענינים באונגריה. — המנוחה במוקדוניה ומעשי תוגרמה.)

יורש העצר בגרמניה נכנס אל האוניווּרסיטא בבונא להשתלם בה בלמודים. הקיסר בעצמו ובכבודו בא שמה, וברוב פאר והדר כתבו את שם יורש העצר הצעיר בפנקס התלמידים, כנהוג בבתי מדרש החכמה בגרמניה. אחרי כן ערכו החברות השונות של התלמידים משתה לכבוד חברם הנכבד, וגם אל המשתה בא הקיסר ונשא מדברותיו. אחד מדרושיו עשה רושם גדול בכל הממלכה, ובכל פנות העם הרבו לדבר בו. הקיסר נשא דבריו על תולדות עם גרמניה בימים שעברו, ימי גדולתו ומפלתו. בדבריו הזכיר כי בימי קדם היה עם גרמניה מושל בכיפה ומשל מים אל ים ומנהר עד אפסי ארץ. ואולם ימי גדולתו זו לא ארכו, ולבסוף נפל וירד מטה, עד לאותה התקופה האחרונה, שאז התנער משפל מדרגתו. על מה היה כן לעם גרמניה? שאל הקיסר. ותשובתו היתה, כי סבת מפלת ממלכת גרמניה היתה בתחלה בזה שלא ידע העם להציב גבולות הלאומיות הגרמנית, כי נמשך אחרי רעיון קוסמופוליטי למשול בכל הארץ ולאחד את כל העמים והשבטים לממלכה תקיפה אחת. ממשלה כזאת, אשר אין לה בסיס לאומי, אי אפשר לה להתקיים לאורך ימים. ואמנם סגולה חשובה ומעלה יתירה אנו מוצאים לפעמים ברעיון הקוסמופוליטי. שני אנשים גדולים קמו לגרמניה: ש י ל ר ו ג אֶ ט ה ע, אשר האירו בחכמתם ובכשרונם העצום לכל קצוי ארץ, והם הלכו אחרי הרעיון הקוסמופוליטי. ואולם אף כי היו קוסמופוליטים בהשקפתם המוסרית והפיוטית, הם בעצמם היו גרמנים יודעים ומכירים את לאומיותם. עם החפץ בקיומו צריך להצטמצם ברגש לאומיותו ולא לפזר כחותיו לכל עבר.

הסבה השניה למפלת עם גרמניה הוא הטבע הטבוע בו להיות מקנא איש באחיו, כאשר כבר ספר ההיסטורן המצוין טציטוס. הוא הלל, כנודע, את הגרמנים על דבר מוסרם ותכונת נפשם הטובה ועל אומץ רוחם ואמון לבם. אבל בזה מצא בהם מדה מכוערה: הקנאה. וכנודע היתה זו סבת מפלתם הראשונה לפני הרומאים. המדה המכוערה הזאת — הוסיף הקיסר — דבקה בהם ימים רבים. השרים התקנאו בתוקף הקיסר ויפוי כחו, האצילים התקנאו בעשרם של העירונים, האכרים התקנאו בכבוד האצילים, וכה גבר בעם גרמניה תמיד הפזור והפירוד, ורוב הכחות הלאומיים ירדו לטמיון. על עם גרמניה, אמר הקיסר, מוטלת החובה לעקור מלבו את המדה המגונה הזאת. עליו לאחד את כל הפרטים לטובת הכלל, עליו לצמצם את כל כחותיו בחוג הלאומיות, ואז יפרח ויגדל ויצליח בכל דרכיו.

אמנם רוב הדברים האלה אינם תורה חדשה, ורק שהם מיוסדים בחקירה ההיסטורית, ואולם אין ספק כי כל הדברים נאמנים ונכוחים בנידון זה. הפלפול של כה״ע בדברי הקיסר היה הפעם חסר טעם. כבר הרגילו לפלפל בדבריו ולהעיר עליהם, אפילו במקום שאין שום

סבה להערה והדברים ברורים ומאירים כשמש. אין ספק כי נמצא בדברי הקיסר רמז גם למצב הענינים בימינו אלה, כי כל כתה סוציאלית חושבת את עצמה הטיבה בקבוץ המדיני, והיא שואפת כי כל עניני הממלכה יהיו נחתכים רק לטובתה. הקרקעיים אומרים לכפות את שיטתם האיקונומית על כל העם, וכן חותרים גם בעלי האינדוסטריה למטרה זו. ואולם סוף סוף לא נתן הנמוס המדיני למלאכי השרת, וכל אדם שואף להיטיב דוקא את מצבו ולא איכפת לו, אם על ידי זה יהרס מצב רעהו. האשם הוא בעיקר בהממשלה, אשר תטה במדה מרובה את הכף כלפי כתה סוציאלית אחת.

באנגליה הדברים ינעים. הצעת הממשלה בדבר המסים והארנוניות החדשים לא תמצא חן בעיני רבים. ביחוד לא יסכימו לקצבת המכס (שילינג לכל קנטור) על הפחמים המוצאים מן הממלכה. נגד החוק הזה ערכו מחאה לא רק בעלי מכרות הפחם העשירים, אלא גם הפועלים והעובדים, מיראתם כי באופן כזה תמעט העבודה ויכרת לחם מפיהם. בכלל אין ההצעה הזאת עולה יפה. משפט אחד לכל מיני הפחמים, המעולים והיקרים במחירם והפחותים והזולים, אי אפשר. ובאמת אמרה כבר הממשלה לשנות את אופן העלאת המכס הזה, היינו, כי יהיה המכס על הפחמים הפחותים קטן עד כדי שמונה פינס לכל קנטור, אבל יגדל עד כדי שילינג וחצי על הפחמים המעולים. איך שיהיה, אין ספק כי בדבר הזה יתעצמו הכתות בועד המדיני, ואין הדבר יוצא מגדר האפשרות שההצעה הזאת תהיה להממשלה הקונסרווטיווית למוקש. מעלילים על טשמברלין, כי בכוונה נתן לפני הבריו מכשול, הוא חושב להבנות מהרבנו של סליסבורי, ואם תתפרד החבילה אז יעמוד הוא בראש. הרעיון הזה הוא המצאת כה"ע בגרמניה, אשר בכל דבר הנוגע לאנגליה חשודים הם על השקר מרוב שנאתם להארץ הזאת ומרוב תשוקתם להתנגד לשיטה המדינית של הקיסר. רואים הם, כי מחזיק הקיסר בכל כחו באגודת הברית עם אנגליה, כאשר אמר בבונא בדברים ברורים, ולכן אולת קשורה בלב רוב הכותבים לחפש עלילות על אנגליה ולהוריד לעפר כבודה, וביחוד גדלה שנאתם לטשמברלין זעום נפשם.

בחינא לא נגמרו עוד החשבונות על דבר תשלומי נזק להממשלות החיצוניות. ממשלת חינא בעצמה הציעה, כי ישתדלו הממשלות להמציא מלוה באחריותן בסך מאה מיליון ל"ש, ומזה היא חפצה לשלם ששים מיליון להממשלות, כפי הקצבה אשר יערכו ביניהן, והשאר דרוש לה לשלם בו את חובותיה בפנים הארץ. אופני התשלומין יהיו כזה: ממשלת חינא תוציא שטרי מלוה בסך מאה מיליון ל"ש, ותתן לכל אחת מן הממשלות אותו הסכום אשר יעלה בחלקה כפי אשר יתפשרו ביניהן, וכל ממשלה תמכור אחרי כן את השטרות העולים בחלקה בערבות מצדה להקונים. נמצא, כי תתן כל ממשלה ערבות רק כפי המגיע לה, כל אחת לעצמה. ואולם אם בכלל הסכימו הממשלות להצעה זו, נתעוררו תיכף ספקות הדשים. איזה ערבון תתן ממשלת חינא, כי תשלם הרבית והקרן של שטרי המלוה? ממשלת אנגליה, למשל, דואגת, כי באחרונה תהיה בזה רמאות מצד ממשלת חינא, ולבסוף תשלם היא בעצמה את המלוה הזה. הנה כי כן נראה, באיזה אופן יתהוה השלום בחינא, קלקול אחד יוצא והשני בא במקומו.

באונגריה מוסיפים הקלירקלים להסית את תלמידי האוניוורסיטא בהממשלה הליברלית, אשר אמנם בפה מדבר גדולות היא נלחמת בגבורה ובעוז נגד התנועה הזאת, אבל בפועל היא נסוגה אחור בכל יום ויום והקלירקלים עצמו וגם גברו חיל. רוח ריאקציה נושב מאוסטריה גם לאונגריה, וגם השנאה לישראל הולכת ומתגברת שם. אמנם רוב היהודים לועגים לכל התנועה הזאת, וכהלכות גוברין יהודאין הם מסיחים נפשם מדאגה לימים יבואו. ואולם הרואה בעין פקוחה ימצא, כי כראשית התנועה הקלירקלית באוסטריה כן היא גם באונגריה ונכונים שם ימי סופה וסער. יודעים הקלירקלים באונגריה, כי יש להם על מי להשען, ולכן הם מוסיפים בכל יום עוז ותעצומות ומבקשים תואנה להעיק להממשלה, אשר באמת אינה ליברלית אלא למראית עין.

במקדוניה שקטה הארץ, אחרי אשר נוכח הנסיך פרדיננד, כי נכונה ממשלת אדונו השלטן להקדיש עליו מלחמה. החברה המוקדונית קבלה כעת פנים חדשים, וממשלת בולגריה צותה להקור ולדרוש בדבר העושק והחמס אשר המיטו ראשיה בשכבר הימים על רבים מיושבי הארץ. ואולם מעבר השני נכנסו הממשלות האירופיות בעובי הקורה למנוע את ממשלת תוגרמה מלהתנהג עם יושבי מוקדוניה באכזריות מרובה, כאשר עשתה בימים האחרונים בראותה כי אין עוזר ומרחם להמוקדונים, והיא חפצה לנקום בהם נקמתה ולסלק להם חשבונות ישנים.

מאורעות ומעשים.

הטבחים בליפסיה בישיבתם האחרונה החליטו פה אחד להשתדל כי תבטל הממשלה את איסור השחיטה הנהוג במדינת סכסוניה. — שלטון בתי הספר ברוסיה אומר להסיר מהפרוגרמא של בתי הגימנזיום לימוד שפת יון לגמרי, ושפת רומא ילמדו רק בד' המחלקות העליונות. מספר המחלקות יהיה רק שבע (במקום שמונה עתה). — מכה"ע „ראָססיא" (בפטרבורג) נענש באיסור מכירת גליונות בודדים לזמן חדש ימים. — ביום 16 אפריל הרגישו בטיפליס רעידת האדמה. אסונות בבני אדם לא היו. — ביום 28 אפריל חגגה עדת ווארשוי חנוכת בית לחנוך ילדי העניים. הבית הוקם על לכל חקי ההיגיינה בנדבת היורשים למשפחת קראל. — שמועה יצאה כי נכונים להגדיל מספר עורכי-הדין המושבעים שלא מבני הדת הנוצרית ולהעמידו על 10% ממספר עורכי-הדין הנוצרים אשר בכל גליל. — מצב זרע השדות במדינות רוסיה הוא טוב בכלל, וביחוד בפלכי הדרום וקוקז. — בעלי בית המסחר הגדול לתבואות הארץ סאמסאָנאוו ושותפו במסקוי פשטו את הרגל. סכום החובות עולה לשלש מאות אלף רובל. — השמועה אומרת כי בית אוצר הממשלה ברוסיה יוזיל בקרוב את שער הדיסקונטו כדי $^1/_2$%. — מחיר הכסף (מתכת) היורד זה כמה ירד עוד יותר. — בעיר יקטרינוסלב מכינים לירחי החופש בקיץ זה בשביל המורים שעורי למודים בתורת החנוך והפדגוגיה. חברת מפיצי ההשכלה הבטיחה לתמוך מפעל זה בסכום של 1500 רובל. — בפלכי פודוליה ובסרביה מתגברת מאד בין בני ישראל היציאה למדינת הים לבקש שם אוכל לנפשם. — 36 נטריונים יהודים באשכנז פרסמו את מספר בעלי בריתם, ועל פיהם נמצא כי מבין 25577 אנשים אשר פנו אליהם בעניני משרתם היו יהודים רק 6977; מזה אות כי אמונת האזרחים לא רפתה בנטריונים יהודים. — אגודות הציונים באנגליה ובאוסטריה מעוררות את חבריהן לבוא לעזרת הפועלים בארץ ישראל. — הדוקטור צבי בן יעקב ברוק נבחר לרב העדה בוויטעבסק. — הסינאט בפטרבורג באר כי יהודים שנחשבו במשך חמש שנים בין בני הגילדה ממדרגה הראשונה יש להם הזכות לשבת בכל ערי רוסיה הפנימית. — בקיוסטענדיל (בולגריה) היו ביום 15 אפריל פרעות. ההמון התפרץ אל ביהכנ"ס ויך שם את המתפללים. חמשה נפצעו בפצעים אנושים. — השר הממונה על ההשכלה בצרפת שלח מכתב חוזר אל כל העומדים בראש בתי הספר של הממשלה כי ישגיחו על התלמידים שלא ינוגעו בנגע האנטישמיות. — בקאָניץ החל לצאת מכ"ע יום יום שתעודתו לעמוד

נגד התנועה האנטישמית המתגברת במזרחה של פרוסיה. — בעיר אלוויאפאל תרעבנה ללחם שש מאות נפש מישראל. מספר כל היהודים בעיר ההיא — 450 משפחה. — שמועה יצאה כי במיניסטריום לעניני הפנים ברוסיה מכינים חקים חדשים הנוגעים לבהירת רבני העדה. — ההברה יק״א שלחה צירים לרומיניה לספור את האנשים הצעירים החפצים לצאת את הארץ. — ה׳ פאליאקאוו, בא־כחו של הועד באודיסא לתמיכת הרעבים, בנסעו דרך ארץ פולין הצליח לעורר את לב טובי העדה בווארשוי, לארז וצענסטאחאוו לצאת לעזרת אחיהם בפלכי הדרום הגועים ברעב, ולפי הנשמע יאספו לטובתם עתה סכומים הגוגים. — ציר חברת כי״ח מפאריז חלק ברומיניה סכומים רבים בין עניי היהודים לצרכי חג הפסח. — שר עיר טאשקענט (חלק הרוסי) פרסם הודעה, כי השמועה, שאשה עכריה הרגה ילד נוצרי, היא שמועת שוא. — הרופא ד״ר טאלאמאן בפאריז עשה נסיון בחולים במחלת דלקת־הריאה לזרוק בדמם מנסאבא דרמא שמשתמשים בו למחלת הדיפתריה והנסיון עלה יפה. — אחד הנדיבים בבודפשט, ה׳ יוסף גאלדמאן, חלק במשך החורף שעבר 90,000 ליטרא חלב חנם לנערי בתי הספר. — אגודת־העם העברית בווינא פתחה לשבת־מקרא, והיא פתוחה לפני כל דורש חנם. — באוניברסיטא אשר באמשטרדם נתמנה הרב וויינקאפף בתור דוצענט לתורת שפת עבר ולקריאת שעורים ע״ד הספרות. — בקרוב תבחן בסוד המלכות בפטרבורג הצעת חקים חדשים ע״ד קבלת בני ארצות אחרות לנתיני רוסיה. — קיסרית אשכנז נדבה 2000 מארק לבנין מחסה לזקנים עניים מב״י בברלין.— בבית המשפט ביעליסאוועטגראד נחרץ משפט פורעי הפרעות ביהודים יושבי כפר פעדרקא: ששה מן הנאשמים ימסרו לגדוד האסורים וארבעה יאסרו בכלא, שלשה אנשים לשנה אחת ואשה אחת לשמונה ירחים. — בבוקארשט נקבעה קרינטינה של עשרת ימים להאניות הבאות מן הבוספורוס, בגלל מקרה מחלת הדזומא שקרה בקונסטנטינופול. — ע״פ הספירה האחרונה עולה מספר היהודים היושבים בבודפשט בירת אונגריה 230,019 נפש. — בסרביה נקבעה עתה קונסטיטוציה חדשה המבטחת שווי זכיות לכל בני הדתות. — ראש האזרחים באלגיר הצורר מאקס רעגי׳ס, הוא ושני אחיו, נפצעו בכדורי קני רובה אשר ירו בהם שני רידקטורים מיושבי העיר. — הד״ר יהודה ליב לעווינזאהן, מי שהיה רב בשטאקהאלם, מחבר הספר „הזואולוגיה של התלמוד״, שבק חיים לכל חי בשנת פ״ב לימי חייו. — בסוד הועד של אגודת־אחים בלונדון נקראה טלגרמא מאודיסא בבקשת תמיכה בעד 25,000 נפש מישראל הרעבים ללחם. ראש הועד ה׳ קלייד מונטיפיורי הביע דעתו כי אי אפשר לסמוך על ידיעות טלגרפיות. אחד החברים ה׳ לאנדוי (יהודי פולני מצענסטאחאוו שנתאזרח בלונדון) הודיע כי ברוסיה נמצאו הרבה עשירים מבנ״י, והם אינם עוזרים לאחיהם רק מדעתם נאמנה, כי הכסף אשר יתנו לאחיהם תבא הפוליציה ותקח מידם, וע״כ אין צורך לשלוח כסף לרוסיה. — שר הפנים ברוסיה אסר להכניס לבתי־עקר ומקרא של צבור את ספורו של הגראף ל. נ. טולסטוי „יקר במחירו״ שנדפס במסקוי בשנה זו. — הדיליגציה של חו״צ ישבה בפראנקפורט ענ״מ כשמונה ימים ותכין שם את כל החומר, ובאלה הימים תשימהו לפני יק״א בפאריז. — בברלין היתה בימים האלה אספה כללית לכל ציוני אשכנז. — מיפו מודיעים כי מחכים שם לביאת הרב הכולל מצרפת ר׳ צדוק הכהן בלוית בנו של הנדיב הידוע.

הַיְהוּדִי הַנִּצְחִי בְּאַגָּדָה וּבְפוֹאֶיזְיָה.

II.

יְצִירֵי הַפּוֹאֶיזְיָה.

ו. *)

המשוררת ,כַּרְמֶן סִילְוָה (זהו הכנוי הספרותי של מלכת רומיניה), אשר בה נחתום את מאמרנו זה, רואה ביהודי הנצחי את דמות הספק, את דיוקנה של מחשבת האדם התועה בכל רחבי הבריאה, בכל עולם הרגש, ההגיון ומלאכת המחשבת ומבקשת את התגלותו של האלהים, את התגלותו של הנעלם הנשגב אשר לפניו יוכל האדם לכרוע על ברך ולקרוא בהדרת קדש: „הנה מצאתיהו!״ אחשורש המתואר בשירה הנעלה „אֲדֹנָי״ [1]) איננו מורד ומתפרץ כי אם ספקן. הוא הרה והגה בלבו אידיאל של „יש״ מרום ונשא, זך וטהור, אשר אותו הוא מבקש בכל ואשר בשמו הוא מתקומם אל הצורה הנכה, אל ההנשמה הנאלחה אשר שוו בני האדם על האלהים. „הנה יסרתם אותו״—הוא קורא בלענ מר— „ואמרתם: רק אל הוא! הנה המַּתֶם אותו — ואמרתם: רק אל הוא! הראוני את האלהים אשר יצר את כל היקום — ואעריצהו. הראוני את האלהים אשר יגולל את השמש - ואעריצהו. הראוני את האלהים אשר קולו כקול הסערה הרועצת את אלי היער כגבעולי דשא — ואעריצהו. הנני חפץ להכירו כמו שהוא; הנני חפץ להכירו כאשר יכיר הילד את קול אמו, כאשר יצא העֹפֶר בעקבות אמו — ואם אין, לא אכנע! הנני נותן בשחוק פי בעת אשר האל מתעלף — ואל יבֹא איננו מתעלף... הנני נותן בשחוק פי בנפול האל שדוד — ואלי איננו זב דם... העלי לחיות עדי עד? העלי לחיות בעת אשר הכל אובד וְכָלֶה? טוב איפוא, חיה אחיה עדי מצאי את האלהים; מות לא אמות עד אם ראיתיו פנים אל פנים. אם יֵרָאֶה אלי כמו שהוא, אם יאתה כסופה, אם יתן אות ועולמות ינהרו אחריהו — או אז אהרד מגיל ואגוע״. וככה אנחנו רואים אותו נודד מארץ אל ארץ, מעם אל עם, ממצב אל מצב, ומרגש אל רגש, ומחשבה אחת, מחשבה גדולה ונערצה הכניעה את ישותו: „במה אלהים?״ מה הוא הדבר, אשר בו הוא מתגלה בכל הודו ותקפו, בכל רוממותו ונצחיותו? הננו רואים אותו על גדות הנילוס בהיותו עומד כנטות היום לערוב על יד עמודו של מֶמְנֹן ומקשיב אל זמרתו. „האתה זה, ממנן, אלהים?״ קרא אל העמוד המזמר, „למה זה תשפוך שיחך באזני הלילה? השמיע אך הגה אחד והיה יום. השמש תשוב אחור ותופיע שנית — השמיע את ההגה ואאמינה בך!״ — „אדני!״ קרא במרי שפקו מעל אחד העמודים הרמים אשר בארץ הודו, „לו היית, כי עתה ראיתיך! אך אין דבר אשר ישמיענו את דבר היותך! הזרע יצמח ויפול, בני האדם יגועו וימותו, ובני הדור החדש נבערים ורעים ככל ההולכים לפניהם. הנם עומדים מסביב ומביטים אלי בהדרת קדש. „קדוש״ יאמרו לי ומבקשים נפלאות, כי אסיר מעליהם את המחלה, ואת המות, וכי אעביר מעליהם מוסר כל חטאת, למען יוכלו לשוב ולחטוא. לו היית, כי אז רמסת זה כמה את הרמש הזה, כי אז לא בראתו ולא יצרתו — רק אינך אלהים!״ ובדברים האלה התנפל מטה באֹתו להיות לטרף לנמר אשר עבר ברגע ההוא מתחת — אך ההיה הרעה לא נגעה בו. גם גלי נהר הגנג אשר בם אמר למצוא קבר שבו ויקיאוהו. והננו רואים אותו מגיח מתוך אחת מנקרות הצורים אשר במדבר הישימון הנורא ושומעים את דבריו אשר ידבר בהישירו את עיניו נוכח השמש הלוהט: „גם במדבר גם בכוכבים איננו! הנה גדלה פה הדממה למדי בעבור הקשיב את קולו, והשמים גבוהים ורמים למדי בעבור ראות אותו!״ והנה באה שפעת פרשים ערבים אשר על פי דבריהם יצאו למלחמה „בעד האלהים והאמונה הקדושה״. „האמנם במלחמה אלהים?״ שאל אחשורש את נפשו וילוה גם הוא אליהם. כסערה התחוללו צבאות הערבים על הערים ועל המדינות ויעשו בהן שמות. אך נורא מכלם היה אחשורש, אשר נצב תמיד במקומות המלחמה ששם נדה הסכנה שבעתים, והוא טרם יִפָּצַע, ובקריאה האיומה: „אלה! אלה!״ פרע פרעות במערכות האויב, אשר חשבוהו למלאך משחית ויתפלצו מפניו. ככה בא בלוית גדודי הערבים גם למדינת אנדלוזיה הנהמדה והנעימה כגן אלהים. נשען על חרבו עמד יום אחד ויתבונן על כל היפעה וההוד השפוכים על הככר אשר מסביב

[1]) Jehova, von Carmen Sylva. Leipzig 1882.

*) עיין „הדור״ גליון 6, 7, 8, 9, 11, 13, 18.

ופתאם עלתה באזנו מנגינה נעימה עד להפליא. ויבט ויראה והנה עלם נחמד יושב ומנגן בכנור. צלצלי הנגינה הנפלאה מכו על רוח אחשורש קסם כביר אשר לא ידע כמוהו מעודו. רטט עבר בכל בדי עורו ומעל שפתיו התמלטו המלים: "לא במלחמה אלהים! אלהים רק בשירה!" ויתן לנער את סוסו וכלי מלחמתו תחת הכנור והשירים, ויהי לנביא הנגינה והשירה. מנגינתו הנעלה הוליכה שבי את לבות כל שומעיה ותזיל דמעה מעיניהם. את תרועת המלחמה, את לחש הפרחים בלילות האביב, את נעם האהבה, את כל רגש אשר בלב האדם - את הכל ידע להביע בצלצלי עדן, בהמית מתרי כנורו הנפלא. אך כל הכבוד והגדולה אשר הראו לו, כל ההון והעושר אשר השפיעו עליו מוקיריו לא הועילו להפיג את העצבת הקודרת אשר דכאה את רוחו. "על מה אתה נעצב?" שאלתהו אחת הנשים היפיפיות, אשר צדד את לבה בנעם מנגינותיו, "א ת ה, אשר חננת במתות-יה כאלה?" "אני מבקש את האלהים ואינני מוצאו בשירה!" ענה אחשורש הקודר. "בקשהו באהבה, כי שם האלהים!" ענתה האשה היפה "ותשחק אליו בעפעפיה". ואז נכסף אחשורש למצות את כל התענוגות אשר לרגש האהבה ולמצוא בו את אשר לא מצא בנגינה ובשירה. אפס גם הפעם הוביש משברו "כי הוא בקש תמיד את האהבה, ולא מצא בלתי את צל האהבה, לא מצא בלתי את התענוג אשר לא השביע את נפשו השוקקה". ועל כן עזב את הנשים וישם את פניו אל הזהב. במרתף אשר מתחת לביתו צבר צבורי זהב גדולים "ויתענג על מראהו הנוצץ ועל צלצולו הנעים ובלבו דמה כי כבר מצא את מבוקשו, וכי הכח הכביר אשר לזהב, זה הכח המושל ממשלת בלי מצרים בכל בני האדם — הוא הוא האלהים. באחד הימים בהתנוררו במרתף נסוך-שכרון למראה הונו הכביר, רעשה האדמה מסביב והעיר היתה למהפכה. מעצמת הרעש סגרה בכח דלת המרתף על מסגר ואחשורש נשאר כלוא בתוכו. לשוא התדפק בכח על הדלת, לשוא קרא לעזרה — כלאו לא נפתח. באפס תקוה התנפל על שקי הזהב ויקרעם לגזרים ובקול צרוד צחק צחוק פרוע על הואלו לחשוב את הזהב, אשר לא יוכל להושיעו בצר לו ולפדותו מן המסגר, ולדמותו לאלהים. "רק הזהב נותר לי!" קרא ביאושו, "הנני שוכב על שקלי זהב, וכל הבא בידי הוא זהב ובכל זאת אתמונג בצרה. לו יכולתי להשתחוות לפניו ולאמר: אכן אלהים אתה, הנני מכיר את כחך הגדול! כי אז הן יכולתי גם למות. אבל אינני מכירו אחרי סבלי את אשר אין בכח אנוש לסבול, אינני מאמין בו אחרי אשר רק לעמל נולדתי. מנת-חבלי — לילה, ומתת גורלי — אפלה. לו היה אלהים, כי אז מאסתיו; לו היה אלהים, כי אז ברכתיו על פניו. לו היה אלהים, כי אז התיצבתי נוכח פניו ואמרתי: בוז לך כי יצרתני! כי אז השלכתי לרגליו את בני האדם יצורי כפיו ואמרתי: רק אתה בראת זאת! אם ישך הנני לועג לך, אם ישך תעב אתעבך, אם ישך אינני מאמין בך — ואחיה!" — כעבר שנות מאות אחדות אחרי הרעש נבנתה שנית העיר ההפוכה וההרוסה, אולם תחת אות הצי-הירח נראה בה עתה אות הצלב. בתי תפלה ובתי מקלט לנזירים ולנזירות התנשאו בכל פנות העיר ובמדורות-אש ובמרתפים שרפו ויענו בשם הדת המונים המונים "כופרים" ו"חסרי-אמונה". כאשר פנו הכמרים את גלי המשואות של בית אחשורש מצאו את המרתף אשר היה סגור ומסוגר. המציאה הזאת שמחה את לבם עד מאד, כי המרתף היה ראוי מאין כמהו להיות לכלא ולענות בתוכו את הכופרים. ויהי כאשר שברו את דלתו ויבואו אל תוכו פנימה וימצאו והנה איש מתעלף שוכב על צבורי זהב. אז השקוהו מים ותשב רוחו אליו, והוא משתומם למראה קטרת הלבונה אשר מסביב. "בשם אלהים, הגידה מי אתה!" קראו אליו הכמרים. "אני הספק!" ענה אחשורש, כי הוא היה האיש. "רק סרבני, עובד אלילים וגנב אתה!" נתנו עליו הכמרים בקולם, "אין זאת כי אם הסתרת בזה את הון הנוצרים! מהרו ואסרוהו אל האופן, למען יגיד איפה הסתיר את יתר הזהב ולמען יעזוב את עבודת האלילים וידבק באמונה הטהורה!" "אם ענויי חיי הארוכים לא השיבוני אל אלהים", אמר אחשורש, "ואף כי התלינים האלה ו" ובאמנה לא הועילו כל היסורים אשר יסרוהו להעבירהו על הספק. אז אימו עליו הכהנים, כי ימיתוהו אם לא יעזוב את דרכו ושב והאמין באלהים. "למות -- ענה המענה — אויה! הן לא אוכל למות לא מעצמת ענויי אלה ולא בלהבות האש; אני נצחי, אני אחשורש!" — והשם הזה הפיל זועה על מעניו וינוסו בבהלה ויעזבוהו לנפשו. אז קם אחשורש וימלט. אדרתו התעופפה ברוח ועד למרחוק נשמעה קריאתו: "אין אלהים! אין אלהים!" — אחרי הדברים האלה רואים אנחנו אותו בתור מלך ושליט בארץ החדשה, אשר נגלתה בימים ההם לעיני יושבי אירופא. עבדיו אהבוהו ויעריצוהו על חכמתו הרבה ועל ישרו וצדקו אשר בם שפט את ארצו. אפס גם במשרה ובשלטון לא מצא את מבוקשו. "בחפצי להיות כאלהים", אמר במר נפשו, "ולהרחיק את הרע ולזרוע את הטוב, והנה נהפך בידי הטוב: הדבר המביא שמחה ואשר לאלה, ישיא אסון ועני לאחרים". ברבות הימים הצליחו מקנאיו ומשנאיו אשר היו לו, למרות רדפו אך טוב וחסד, להסית בו את העם לשאלו על דבר אמונתו ודתו. אז הסיר את כתרו מעל ראשו ויאמר: "רואה אנכי, כי אין לאל יד אלהים להשביע את בני האדם רצון! זה שנים רבות אשר שמרתים כאב ורק את טובתם ואשרם דרשתי כל הימים — ועתה הייתי להם לזרא ככלי צעצועים ישן נושן!" בדברים האלה שב ויקח את מקלו ויעזוב את הארץ, ואליו נלוה עבדו הנאמן מטפה, אשר עזב את אשתו וילדיו וידבק באדונו האהוב, והוא היה לו לעזרה בעברם דרך ערבות השלג והקרח הנוראות, אף הגין עליו מפני ההודים הפראים. כאשר הגיעו אל החוף וירדו באניה אשר הפליגה לאירופא, ותתחולל סערה בים אשר הטילה את האניה אל הסלע ותנפצה לרסיסים. אז תפש מטפה באחד מקרשי האניה השבורה ויושב עליו את אדונו אשר חשב להטבע, ואולם הקרש לא הכיל את שניהם יחד, ולכן התנפל מטפה אל תוך המצולה ויטבע, ויהי מקריב את נפשו תחת נפש אדוניו. ואניה ונציגית מצאה את אחשורש אשר שט בלי-כח ומדכא על מות עבדו הנאמן, והאספהו ותביאהו לאיטליה. אז מוצאים אנחנו אותו בעיר הקסם פלורנציה בתור אחד מגאוני חרשי-המחשבת, ותמונותיו אשר הוא מציר על הבד ופסיליו אשר הוא חוטב מאבן השיש נפלאים ונעלים מאין כמוהם. בימים ההם והתקוה שעשעה את נפשו כי כבר מצא את עקבות האלהים אשר הוא מבקש— ביצירה ובמלאכת המחשבת. עודו שמח וטוב-לב על כל הגדולות והנפלאות אשר מצאה ידו לעשות, והוא יצא באחד הימים החוצה וירא והנה אם רכה בשנים ונאוה עד להפליא יושבת על העשב, ובאשר אין קץ השקיעה את כל מעיניה בילדה הנעים, אשר החליק בידיו הקטנות את השד אשר הלצה לו. המראה הזה מלא ככה רך, עדן, נעימות, תם וחיים, עד כי האמן הגדול נדהם וימצא את עצמו בטל לעומת היוצר הנשגב אשר ידו עצבה את היצירה הרוממה אשר לנגד עיניו. "אי לי, כסיל! אפס! עפר ואפר!" קרא במרי יאושו וינזור לגזרים את כל תמונותיו ויפוצץ את פסיליו וימלט מעבר להרי האלפים אל בקעה שוקטה ושלוה. שם התנפל על העשב ויאנק תמרורים ויתפתל מעצמת ענוייו. "ואז באה רוח קלה מקטרת כל ראשי בשמים ותעבר על פניו זרע בעל-כנפים קטנות אשר השקיע בכוס פרח; ודבורים וצפרות-כרמים נשאו זרעים מפרח אל פרח; ונמלים התנשאו באויר, בנסען למסעי

כלולותיהן, ותשוקקנה ותהמינה מסביב. והצפרים שוחחו אשה לרעותה באהבה ותשאנה פסות־צמר אל קניהן, והאחת הקריבה אל החולם בהקיץ אשר שכב שם ותמרוט אחת מציצות ראשו. ומתוך היער באה אַיָלה בלוית עולה ויכרסמו אט זמורות ועלים; והפרחים הרחיבו את כוסותיהם, אשר אל תוכן המטירו פרחים אחרים באהבה את זרעיהם; ומבעד לכל חמדת האביב נסוכת השכרון ורוַית אהבה המה נשמע משק צעדי בני נעורים וקול צהוק כצלצלי כסף ולהש חרש. אז נראה עלם יפה־קומה אשר הבק באהבה בזרועו נערה חמדת־לב; והעלם שם על אצבעה טבעת ויאמר בלאט: „כלתי הנעימה!" והנערה ענתה: „בשמי שמים אנכי!" ואז שב ויחבקה בזרועו ויעברו הלאה ויֵעָלמו בחביון היער". — כל המראות הנפלאים והנעימים האלה האירו לפתע פתאום כברק את מחשכי נפש אחשורש. פניו נהרו ויפול על ברכיו ויקרא: „אלהי! אלהי! אלהי! בקשתיך במלוא כל הארץ, בקשתיך בקרבנות ובצומות, בקשתיך בחטא ובהוללות, כאשר יבקש הילד את קול אמו, כאשר יצא העֹפר בעקבות אמו — אך עתה נפקחו עיני לראות: אלהים בתוך הַהִתְהַוּוּת! — הנני לסנור את עיני ולנוח את ראשי בקבר, כי ראיתי את האלהים פנים אל פנים. הנני לטעם את טעם המות הנעים! הנני לכלות ככלות עָלֵי הבציר מפני הכפתורים המתפתחים! תודה לך אדני!" ובתוך כל שפעת החיים אשר המו, שקקו ויזרמו מסביב, בתוך כל הצמיחה והפריחה, הַפְּרִיָּה וְהָרְבִיָּה, השיב את רוחו לאלהים אשר אותו בקש לשוא זה עדן ועדנים ואשר מצא סוף סוף את התגלותו בתוך ההתהוות, באותה ההתחדשות של מעשה בראשית שאינה פוסקת, באותה פעולת הצמיחה והלידה, הבריאה והיצירה הכבירה, ההולכת ומתמדת מאז ועד עולם...

אכן רבה ורחוקה הדרך אשר עברנו מאז ראינו ראשונה את היהודי הנצחי, בהיותו עומד בבית התפלה אשר בהמבורג ומתופף על לבו ונאנח בשברון מתנים על חטאו שחטא אל האלהים במובנו המצוי של המאמינים האדוקים, ועד הרגע הנשגב שראינוהו כורע על ברכיו ופורש את כפיו ומתפלל בחרדת קדש לאלהים, לאלהים המפשט, הפלוסופי, החסר את כל אותן הסגולות אשר ייחס האדם הפשוט לאלהיו. אפס כשנתבונן מעט אל תכונת האגדה, נִוָכֵה עד מהרה כי אוצרת היא יסודות כאלה המסגלים אותה להתפתחות עצומה כזאת מאין כמוהם. שנים המה היסודות שמהם הֻרְכְּבָה האגדה: החטא לאלהים ומארת חיי הנצח ונדודי הנצח. אם נפשיט מעל היסודות האלה את צורתם הלאומית והדתית, נמצא כי נוחים הם מאד להכנים אל קרבם רעיונות ומחשבות שיש להם ערך אנושי כללי. בתור יהודי לא יסכון אחשורש להיות לגבור של יצירה פיוטית, ואולם בתור א ד ם הוא נפש רצויה לכל משורר וחוזה. האדם המתפרץ מפני האלהים, המתמוגג מענויי הספק, המבקש את המות ואיננו מוצאו — האדם הזה קרוב ללבנו ולנפשנו; אנחנו חשים עמו, אנחנו מרגישים בצערו, מפני שהצער הזה צערנו הוא, מפני שגם בקרבנו מתרגשים אותם הרגשות המענים ומדכאים את רוחו. אם יגרש אחשורש את הנוצרי מעל פתח ביתו, אם ישלחהו אל המקום הנועד בשבילו, אז יעורר המעשה הזה בקרבנו רק רגשי התמרמרות על אבירות הלב הזאת, לבלי תת לנוח איש הולך למות; ואולם אם יֵרָאה לפנינו בדמות ענק־הפנתיאיסמוס ונלהם כאחד הטיטנים מימי קדם עם האלימפוס, עם האמונה המקבלת, בשם רוח העולם ובשם התבונה; אם נשמעהו אומר: „האלים באים וחולפים, אך לנצח ינוד אחשורש"; אם נראהו משוטט בכל מרחבי הבריאה מלא יאוש אין קץ על אשר לא יוכל לגלות את עקבות האל המסתתר בחביון תעלומות — או אז תזדעזע כל ישותנו בקרבנו, כי בצורתו הכרנו אחדים מרשמי פנינו אנחנו ובדבריו הכרנו דברים אשר לנו הם. אך ביתר שאת עלול לעורר ולהפרות את הרגש הפיוטי החלק השני של האגדה, הלא היא נצחיותו של אחשורש. אדם חי לעולם! אדם שואף למות ואיננו יכול! — מה כבירות ועמוקות המחשבות אשר תעורר בקרבנו אגדה כזאת! בהכרח צריכה היתה להוליד את הרפסודיה הלירית הנעלה של שוברט, המתארת בצבעים לוהטים את כל דבר המלחמה האיומה אשר ילחם אחשורש כנגד חייו, בהכרה צריכה היתה לעורר משורר כלענוי, אשר העולם חשך בעדו ולא מצא בו דבר טוב זולתי המות, לראות באיש השואף למות את התגשמות מחשבותיו החשכות והקודרות, וכמו כן אפשר היה לה לשאיפת המות של היהיד להתהפך על־נקלה במוהו של משורר כהמרלינג לשאיפת־המרגוע של האנושיות, אשר תבוא לידי התנגשות עם שאיפת־ההיים הכבירה האצורה בלב איש כנירון. — כרבות ההשקפות השונות על דבר מהותו ומטרתו של היהודי הנצחי, כן תרבינה גם התשובות על השאלה: מתי יבוא הקץ לנדודיו? מתי יבוא אל המנוחה והמרגוע? על פי שוברט יארכו הנדודים האלה עד ביאת הגואל; על פי שעלי — עד אשר תירש התבונה את מקום האמונה והאדם יתאחד עם רוח העולם; על פי מאֶזן — עד אשר תשלים האנושיות עם הדת הנוצרית, ועל פי צעדליץ — עד אשר יגיע תור הזהב של ממשלת האהבה והאחוה. המרלינג עונה על השאלה הזאת בשלילה מחלטת, כי האנושיות לא תרגיע לעולם, תחת אשר קרמן סילוה מביאה את אחשורש למנוחת־עולמים ברגע הכירו לדעת את האלהים.

אפס הטרם דלל מקור האגדה? העוד יש בכחה לזעזע את נימי־היצירה של המשורר והחוזה? הננו חושבים בצדק, אשר דברינו הקודמים יתנו לנו היכולת לענות על השאלה הזאת תשובה היובית. שתי החידות הנפלאות, האלהים והחיים, אשר לא במהרה, ואולי גם לעולם, לא תפתרנה, תחוללנה בכל עת ובכל זמן במוח החוזה ובלבו מהשבות ורגשות, אשר היהודי הנצחי מסגל מאין כמוהו להיות להם לצלם ולדמות. וככה נפגשהו עוד לא אחת בעולם הפואיזיה ומלאכת המחשבת, והנה עיניו לוהטות מתוך הוריהן העמוקים, פניו דומים להצובים מהלמיש־צור, אל תוך הקמטים אשר יחרשו את מצחו הגבוה נקלטו ונאצרו המהשבות של עולם כלו, תלתליו הלבנים כשלג מתעופפים ברוח, מראהו איתן וכביר והוא צועד בלי השך ברגלים ממהרות הלאה, הלאה, הלאה — — —

בערן, 1 אפריל 1901. י״ל ברוכוביץ.

מכתבים מפאריז.

א.

אחינו באלג׳יר נהנים מזכיותיהם.

עוד הפעם פרעות.

ידיעות לא־משמחות לב כלל וכלל באות מאפ־יקא הצרפתית: מאלג׳יר. ראש עיר אלג׳יר הרים ראש. שר העיר מצד הממשלה נקרא למשמרת אחרת. ובהשמע הדבר הזה ויהיו צוררינו כמו התעוררו משנתם, וכרגע וישברו מספר דלתי חנויות, מספר חלונות, וירוצצו מספר גלגלות.

היהודים באלג׳יר נהנים משווי זכיותיהם האזרחיות והמדיניות.

אנהנו מתוכחים והם נהנים.

אנחנו מציגים אותות־שאלה למכביר והיהודים באלג׳יר עונים באותות־קריאה.

אנחנו רועשים והם רועשים.

אנחנו רועשים בוכוחינו והם רועשים מרוב כאב.

היהודים באלג׳יר שחררו גם הם: הם קבלו את זכויותיהם לא כתורת נורדוי ופפירין, כי אם כתורת מתנגדיהם: בעלי ה„ווסחוד״, „הדור״ וה„אקו ציוניסט״. בשחרורם לא הובדל בין הזכיות המדיניות ובין הזכיות האזרחיות. איש לא העסיק את מוחו למצוא את ההבדל הדק שבין שני מיני הזכיות האלה.

והיהודים באלג׳יר נהנים מזכיותיהם בלי הבדל.

להם יש זכיות אזרחיות...

— אחים! שברו את דלתי החנויות אשר ליהודים! מות לבני ישראל!

להם יש זכיות מדיניות... כן... גם זכיות מדיניות: הם בוחרים... הם בוהרים חברים לאספת המחוקקים...

— האספו! שברו את החלונות! רוצצו את הגלגלות! אבדון ליהודים!

והיהודים באלג׳יר נהנים ככה מזכיותיהם האזרחיות והמדיניות כאחד.

הנאה משונה!

וגם זכיות משונות!

ואנחנו עומדים ומתוכחים: מה טוב יותר, משפטי אזרח במדינה בלי זכיות מדיניות או משפטי אזרח במדינה עם זכיות מדיניות.

ליהודים באלג׳יר יש משפטים וצוררינו באלג׳יר עושים בהם שפטים.

כמעט שנה תמימה לא שמענו דבר מקרב יהודי אלג׳יר ונאמר בלבנו כי אמנם כבר עבר זעם, כלו שבירת דלתי החנויות, בא הקץ לשבירת החלונות וגם רציצת הגלגלות הדלה להיות שמה למודה.

הממשלה הושיבה שמה לשר איש אשר לו יד חזקה, את הארון ליוטו. והוא, הארון ליוטי, הראה את ידו החזקה, ובמשך שנה שלמה שקטה הארץ.

וישמחו יהודי צרפת יהודי המטרופליה. אלג׳יר שוקטה. השנאה לישראל מתה. ימים טובים החלו ליהודים שמה.

ומקס רג׳יס גם הוא עזב את אלג׳יר וילך פאריזה ויתיצב שם לבחירות בחלק הי״א מחלקי קרית משוש תבל הנאורה. ובבחירות האלה נצח הסוציאליסט אלימן.

נצחון נפלא!

בחלק הזה קבל הצורר מקס רג׳יס כארבעת אלפים דעות. אך הסוציאליסט אלימן קבל כחמשת אלפים.

והחלק הזה הוא אחד מחלקי פאריז אשר מימי המלחמה הוא נמצא בידי הרדיקלים או הסיצואליסטים; הוא הוא אשר שלח לבית הנאמנים כבא כחו אנשים כפלוקה, כפברו; הוא הוא אשר מנה למורשה לבית הנאמנים בבחירות 1898 את בודין — בודין אשר היה ראש בית המועצה בפאריז ואשר הוא כעת מיניסטר לעבודת הצבור. ובחלק הזה, אשר היה תמיד כמו מבצר עוז לרדיקלות הסוציאליסטית או לסוציאליסטות הרדיקלית, נמצאו כארבעת אלפים דעות לאנטישמיות היותר קיצונה כזו של מקס רג׳יס.

נצחון נפלא — האין זאת?

ובראות מקס רג׳יס כי קצרה ידו להבחר לבית הנאמנים בפאריז וישא את רגליו וישב אלג׳ירה.

ובמשך השנה הזאת נקרו באלג׳יר מקרים נכבדים. בראש כל המקרים האלה היה: מנוי גוברנטור חדש לקולונית צרפת באפריקא הדרומית — למדינת אלג׳יר. הגוברנטור הזה הוא: מורשה־העם בבית הנאמנים ממפלגת הבינונים, הא׳ ז׳ונר.

ז׳ונר הוא מאלה שקולם נשמע במפלגתם ושפעולתם גדולה בבית הנאמנים בכלל, גם מחוץ לגבולות מפלגתם.

הוא מן האוהבים את שביל הזהב, ושיטתם המדינית כלולה בכתבת אשר על דגלם: „הזאב יהיה שבע ולכבשה לא תאונה רעה!״

לצרפת יש באלג׳יר לא רק שאלת היהודים כי אם עוד שאלות נכבדות אחרות, מדיניות ואקונומיות. אך השאלה הראשונה היא הנכבדה מכלן והיותר קשה לפתרה.

וז׳ונר נבחר ע״י הממשלה להיות לגוברנטור למדינת אלג׳יר בכונה מיוחדת להוציא אל הפועל את הרעיון הנפלא: „הזאב יהיה שבע ולכבשה לא תאונה רעה״.

ואמנם ראינו כי במשך ימי היות ז׳ונר לגוברנטור נחלקו הזאבים לשני מחנות: מחנה המתונים ומחנה הקיצונים. בשעה ששמאלו של ז׳ונר דוחה את האחרונים, ימינו מקרבת את הראשונים.

וליוטו, הפריפקט אשר נמנה לשר עיר אלג׳יר בגלל חוזק ידו, קבל פקודה להשלים עם המתונים ולהראות את ידו החזקה, בעת הצורך, רק על הקיצונים.

וסימני השלום נראו בעת ההיא באלג׳יר. איזו ממורשי העם האנטישמיים בבית הנאמנים, שהם גם עורכי מ״ע באלג׳׳ר, השתדלו לחדול מאש קנאות נגד הממשלה ובאי כחה. וקרו גם מקרים שבנשפי מחולות אשר ערך ליוטו בבית הפריפקטורה באו הנאמנים הנזכרים כאורחים, ותחת לחלל החלו להלל את הפריפ׳קט ואת הגברת הכבודה, אשת הפריפקט, הקוסמת לאורחיה בקסם המיוחד אשר בדבוריה ובהליכותיה...

ובעת ההיא היה מקס רג׳יס עסוק יותר מדי במלחמת הבחירות ובפאריז ועליו היה לפנות את לבו מעסקי אלג׳יר.

אך פה עלינו לכתוב מאמר המוסגר.

מדוע זה הלך מקס רג׳יס לעמוד בבחירה בפאריז? אם חפץ מקס רג׳יס להיות לחבר בבית הנאמנים, הלא יותר פשוט היה לו להתיצב לבחירה במדינה אשר בה גדול באמת שמו ובה עלה כבר למעלת ראש העיר? אם דריומון, שהוא בן „כל פאריז״, שהוא עורך מ״ע יומי גדול, לא הרגיש בנפשו די־אונים להבחר לחבר בית הנאמנים בפאריז וילך לאלג׳יר, מקס רג׳יס לא כל שכן שלא היה צריך לבחור לו את פאריז לשדה מלחמתו המדינית?

התשובה על הקושיא הזאת היא בעובדה עצמה, כי היה דריומון לחבר בית־הנאמנים מאלג׳יר.

דריומון לא יצטיין כלל בדבקות נאמנה באנשי חילו. העיקר אצלו: לעלות לגדולה. וכשעלה לגדולה, אז יזכור את אנשי חילו במדה שהם נצרכים לו להוסיף ולעלות במדרגות גדולתו או, לפחות, להשאר על עמדו.

מקס רג׳יס פנה דרך לדריומון באלג׳יר, וכל עוד שהיה לדריומון צורך בעזרת מקס רג׳יס הוקירהו, גדלהו, רוממהו, נטלהו, נשאהו ובספר־המלים לא היה די מלות־שבח לדריומון אשר בהן יוכל לבטא את הערצתו למקס רג׳יס.

אך כשנבחר דריומון לבית הנאמנים נתקררה הערצתו לרג׳ים, ומ״ע שלו, אם אמנם הוסיף כמקדם להקטיר קטרת לגבור אלג׳יר, אך ראשית כל נשתנה מעט הנגון של השיר ולאט לאט נשתנתה גם מהות השיר בעצמו.

דריומון השיג את חפצו ולמקס רג׳ים אבד ערכו בעיניו, ויהי בין העומדים בשורה השניה.

כאשר נהפך הגלגל ועל מקס רג׳ים היה לעזוב את אלג׳יר ואת צרפת, אז כמעט נשכח כלה מלב דריומון.

אך כאשר נהפך עוד הפעם הגלגל ומקס רג׳ים נכנס שנית צרפתה ויעמוד למשפט ויצא נקי בהשפטו, שב אלג׳ירה וירא לתמהון לבו כי גם יושבי עירו החלו לשכחו.

עמדתו המדינית של דריומון היתה חזקה באלג׳יר ועמדתו הוא, עמדתו של מקס רג׳ים, התמוטטה. ובמ״ע של דריומון לא זכרו לרג׳ים כלל את הסדר נעוריו. מעשי רג׳ים חדלו להיות לענין לבחירי סופרי מה״ע הזה — כאשר כן היה לפנים — ואין צריך לומר כי לא היו ענין לדריומון בעצמו — כבימי גדולת מקס רג׳ים — לענות בהם ולדבר על אדותיהם ברהבה ובארוכה לכל פרטי פרטיהם.

ראה זאת רג׳ים ותבער כאש קנאתו בדריומון. הן בלעדיו לא היה עולה דריומון לגדולת חבר בית הנאמנים, ועתה ישכחהו!

ויבא מקס רג׳ים פאריזה, ואחרי חלוף דברים שבעל פה עם דריומון ראה ונוכח לדעת כי שוא תקותו ממנו.

ומאז חדל להדפיס את מאמריו במה״ע של דריומון ויעבור אל מחנה רושפור.

והקנדידטורה שלו בחלק הי״א מעיר פאריז היא מפעלו של רושפור.

הליץ הזקן לקח את הצעיר רג׳ים תחת כנפי חסותו.

אולם במלחמת הבחירות הזאת יצא רג׳ים מנוצח ובראותו כי אין תקוה לו מפאריז גם בהשענו על משענת כרושפור ומ״ע שלו „אין שלום!״, שב אלג׳ירה.

אך כל עוד היה מקס רג׳ים עסוק במלחמת הבחירות בפאריז עליו היה לפנות את לבו מעסקי אלג׳יר.

והארץ שקטה.

השקטה באמת הארץ? הנצחה באמת הפוליטיקא של הגוברנטור החדש?

מצד אחד אין כל ספק כי נראה סימני שקט. וזה דבר טבעי. מלחמת־האזרחים התמידית הולידה ריאקציה. והמלחמה הזאת הן לא יכלה להביא רב טובה לארץ.

אלג׳יר היא מקום מרגוע ועונג בימי החורף לנכרים הבאים מארצות שונות, וביחוד — מאנגליה. אלג׳יר היא מן הארצות החמות ועל פי מזגה וטיב אוירה היא מושכת אליה חולים ידועים אשר לא יוכלו לגור בימי החרף בארצות הקרות.

שבירות דלתי החנויות והחלונות ורציצות הגלגלות לא יכלו להיות לכח המושך את הנכרי אל הארץ. ומצב כזה נרר אחריו הקטנת הכנסות הארץ. וזו היא אשר היתה הסבה הראשית של הריאקציה נגד שונאי ישראל. ובאופן כזה מצא הגוברנטור החדש את מהלך הרוחות בארץ מוכשר במדה ידועה להתפשרות ידועה.

וההתפשרות הזאת היתה נחוצה לשני הצדדים לא רק מצד תועלתה האקונומית, כי אם גם מצד התועלת המדינית.

הבחירות לבית המחוקקים ממשמשים ובאים; הבחירות האלה תהיינה בצרפת בעוד שנה.

שנה אחת להכנת מלחמת הבחירות, זו היא תקופה לא גדולה הרבה יותר מדי. זה כבר החלו המפלגות המדיניות להכין את עצמן לבחירות. הלאומים, תחת חסות האגודה „ארץ־המולדת הצ־פתית״, עם קופע ולימטר בראשה, מיסדים כעת ועדי־בחירה. ובועדי־הבחירה של שאר המפלגות העומדים וקימים משכבר הימים, העבודה רבה כעת לסדר את עניני הבחירות, לזיין את הלוחמים ולהכינם למשמעת של צבא, אשר בלעדיה לא יהיה להם די־כח לעמוד בקשרי המלחמה.

הארץ נחלקת למפלגות מדיניות ראשיות ועיקריות. אך כל אחת מהן תחלק מצרה לכתות כתות, הנבדלות אשה מרעותה באיזו פרט שהוא של הפרוגרמא הכללית.

בתקופת ימי הבחירות תתפשטנה הכתות בינן לבין עצמן, כל אחת תותר על איזה פרט מן הפרוגרמא המדויקת שלה לטובת המפלגה כלה. וברית תכרותנה גם מפלגות שלמות אשה עם אחותה; לכל אחת מהן תאיר התקוה להבנות מחורבנה של חברתה ע״י איזו כריתת־ברית.

וכמו בכל ארץ צרפת כן גם באלג׳יר תעשינה כעת הכנות למלחמת־הבחירות הקרובה לבא. גם הממשלה וגם המתונים שבשונאי ישראל חפצים להתפשר על יסוד איזה תנאים ידועים שאי אפשר לנו כעת לדעת את מהותם, בהיות, כמובן, כבוד ענינים כאלה — הסתר דבר.

אך מצד השני, אם יש כעת בין שונאי ישראל באלג׳יר מפלגת מתונים, הנה לא גדלה גם יד הקיצונים מהיות תקיפה. וזה מובן ביחוד בזכרנו כי אחרי מפלתו המדינית של מקס רג׳ים בפאריז, נדלה בו עוד יותר שאיפת הנצחון באלג׳יר עצמה. ומקס רג׳ים הוא מטבעו שואף מלחמה.

והממשלה עשתה הנחה לשונאי ישראל, כי הסכימה לקחת מאלג׳יר את זועם נפשם, את הפריפקט ליוטו. האחרון היה כעין „חיה שחורה״ לשונאי ישראל. עד אשר היה פריפקט באלג׳יר פחדו ורהו ממנו ולא העיזו לעשות את שערוריותיהם, כי היתה תמיד ידו נטויה לשים קץ להן. ואך שמע שמעו כי לקח מהם ליוטו ויתעוררו.

בימי הפסח הלך דריומון אלג׳ירה וידרוש שם אחת מדרשותיו הנחמדות אשר הועילה גם היא לעורר את שונאינו.

ותוצאות הדרשה הזאת וההלטת הממשלה לקחת מאלג׳יר את הפריפקט שלה היו: פרעות חדשות. ועוד הפעם אחינו באלג׳יר נהנים מזכיותיהם.

ומקס רג׳ים עוד יתרה עשה: בתור ראש עיר אלג׳יר הוציא פקודה האוסרת על היהודים להתלבש בבגדים המיוחדים ליהורים יושבי הארץ. היהודים — יאמר מקס רג׳ים בפקודתו — נעשו לאזרחי צרפת ע״י חק קרימיה, ומכיון שנעשו לאזרחי צרפת אין להם הרשות ללבוש בגדים המיוחדים ליושבי הארץ. מלבד זאת, בדאגתו הגדולה לשמור את היהודים מרעת יושבי הארץ, יחפוץ ראש עיר אלג׳יר כי לא יצטיינו היהודים במלבושיהם ולא יכירום.

על שלשה דברים המשטר המדיני החדש בצרפת עומד: על השווי, על האחוה, על החפש.

על שלשה דברים מצב היהודים באלג׳יר עומד:

א) על השווי, לאמר: על שבירת דלתי החנויות והחלונות הבתים אשר להיהודים;

ב) על האחוה, לאמר: על רציצת גלגלות היהודים;

ג) על החפש, לאמר: על האיסור להתלבש בבגדים היותר נאותים למזג הארין.

ואנחנו עומדים ומתוכהים לדעת מה טוב יותר: משפטי אזרח במדינה בלי זכיות מדיניות או משפטי אזרח במדינה עם זכיות אזרחיות.

ואולם הביטו וראו איך:

אהינו באלגייר נהנים מזכיות!

איברהים.

רְסִיסִים.

מאת

י. ברשדסקי.

א.

נער בין שתים־עשרה שנה הייתי אז ובפנת הדר אפלה התפללתי לאלהים, התפללתי בחם־נפש רב, באמונה עזה. אמי היתה נוססת והרופאים כבר נואשו מחייה; אך נפש הנער התמימה האמינה בכח התפלה, כי מסֻגלה היא לחולל נפלאות...

פלא לא נעשה, תפלתי לא הועילה, ובבקר למהרתו כבר לויתי את אמי למעון־עולמה; אולם גם בקרב הנפש המדֻכאה, בתוך קדרות־היגון, כנגה הקשת בין העבים השחורים, הזהיר רעיון־נחומים: רק הבשר הנפסד יורד לשחת, אך הנשמה הנצחית עולה למרום.—

ובקריאת קדיש־היתום כִּוַּנתי להמציא לנשמה היקרה הזאת מנוחה נכונה בצל כנפי השכינה!

* * *

עשר שנים עברו ואני ישבתי עוד הפעם על יד מטת גֹוֵע יקר. אבי היה נוסס והרופאים כבר נואשו מחייו; אך אני לא האמנתי עוד גם בהכמת־הרפואה באמונה שלמה: מי יודע, התנחמתי בלבי, אולי ישנתה הפעם במשפטה החרוין?...

הסר־אמונתי גם הוא לא הועיל לי ובבקר למהרתו כבר בכיתי את מתי; אך בקרב הנפש המדֻכאה, בתוך ינון־האבל המר לא היה עוד כל רעיון־נחומים. „פעולת החיים פסקה, מן הרגע ההוא תחל התפרדות החמר ליסורותיו" —

וקריאת הקדיש היתה בעיני מנהג הסר־טעם!

ב.

עלם בין שמונה־עשרה שנה הייתי אז, ובחם־נפשי לא הרגשתי, כי צנחתי מעל מושבי ואכרע על ברך לפ נ י ה...

דממת ליל־אביב ועצי־פרי בנִצתם היו מסביב לנו, שמים טהורים, ירח־כסף וכוכבי־ספיר — ממעל לראשינו ובקרבי — נפש זכה בלי כל כחם תאוה, אהבה טהורה בלי כל הרהור רע ומהשבה זרה —

אז שחקה ה י א על הלומותי!

* * *

בן שלשים שנה הייתי ואחרי השבונות רבים החלטתי, כי עת היא לכרוע על ברך לפ נ י ה ו„לבקש את ידה"...

מסביב לנו היתה גם הפעם דממת ליל, ממעל לראשינו השתטחו שמים טהורים, התהלך ירח־כסף וכוכבי־ספיר נוצצו; אך בקרבי היתה נפש מלאה כתמים שחורים, דמיון מסֻבל בזכרונות לא טהורים ולב מלא הרהורים רעים ופניות רבות —

אני שחקתי על כחש עצמי ו ה י א הקשיבה לדברי בכל לבה!

ג.

מי אֶשם?...

הָאֶשם אנכי, כי רגש היֹפי לא מת כי בנבול הפרח, אשר קטפו ידי?... האֶשם אנכי, כי בעת אשר טרפי הפרה נבלו וקסם צבעיו הנפלאים הלף — בעת ההיא לא שֻנה טעמי, לא הומרו תביעותי?...

האָשם הפרה, כי ממגע ידי הגסה קֻמַט ויבול?... האשם הוא, כי יבש מנשימתי הבוערה וטרפיו הכמושים לא יענגו עוד את העין בצבעים נהמדים?...

ד.

....והמים מכסים את־כֹּל מסביב, מציפים על כל הרחובות, ממלאים את כל המרתפים, שוטפים והודרים אל כל המעונות שבשפל —

מתי פרצו המים ועד מתי ישטפו עוד — אין איש יורע: אולי מעולם הם, אולי עד עולם לא יחדלו?... רבים אומרים כי היו המים עוד לפני שנים רבות, היו עוד גם אז כאשר היתה כל העיר רק מערות־עפר ומהלות־אדמה... רבים משערים כי בימים הקדמונים ההם עוד היה שטף־המים הזה חזק ורחב מאשר בימים האלה; ולעומתם מהליטים רבים את ההפך, ומוכיחים כי המים הולכים ומתגברים עוד...

....ואמנם עוד מכסים המים את כל מסביב: יש אשר נראה כאלו הם הולכים ומתגברים, ויש אשר נראה כאלו הם עומדים וקופאים — ואולם אם כה ואם כה הלך והסר אינם הולכים!...

הם מציפים על כל הרחובות, ממלאים את כל המרתפים, את כל הדיוטות התחתונות —

והיושבים בשפל טובעים למאות ולאלפים, טובעים ואובדים בנעריהם ובזקניהם... רבים צוללים ואובדים דומם, רבים נאבקים ומתאמצים להמלט; ואולם רק מעטים נמלטים, נמלטים והם שבורים ורעוצים כלם...

המונים המונים טובעים ואובדים —

ומראה הטובעים והאובדים, מראה הנאבקים ביאוש מר, מראה הנמלטים שבורים ורעוצים — כל המראה קורע־הלב הזה מעורר את רחמי המאושרים, השוכנים בדיוטות העליונות, ורבים נהם מתעוררים לבוא לעזרת הטובעים: אלה מורידים סלמות ומשליכים הבלים ממרום שבתם אל האמללים, הרוהשים ונאבקים בשפל, ואלה מכינים המון דליים ושואבים בדלייהם את המים...

בחבלים וסלמות נעזרים מעטים, יחידים — ואלפים עודם טובעים ואובדים!

בדליים ישואבים רק את המים אשר באחד המרתפים, בפנה קטנה אשר באחת הדיוטות — וכל המר המים הרב ברחובות לא יצער עד מה!

... המים מכסים את כל מסביב ואלפי נפשות טובעים; טובעים ואובדים בלי השך, בלי קִין —

ורבים מן העומדים במדרגות העליונות נוכחים, כי שוא עזרת ההבלים והסלמות, שוא עמל השואבים — רק עצה אחת נמצאה: להרוס את כל טורי הבתים הנבוהים, להסיר פעם אחת את כל הדיוטות העליונות, אז יהיה די מרחב למים להתפשט...

... בניני־ענק נהרסים וחמר־הבניה נופל בכל כבד משאו על הרוחשים והנאבקים בשפל: הם נחנקים ונרעצים למאות ולאלפים— ונאקות־המות אינן פוסקות!

ה.

טפה אחרי טיפה נופלת מכוס־החיים המרה על לב המשורר החם; בתוך החם נרפת טפה אחרי טפה ועולה ברמות אד למעלה

ורסיסי האר הדקים חוזרים ומשתפכים, חוזרים ומתלכדים לטפות טפות דמע על עפעפי המשורר !...

וטפה אחרי טפה נופלת מעיני המשורר, משתפכת אל כוס־החיים המרה, וכל דמעה ודמעה ממתיקה הרבה מן המרירות אשר בכוס־החיים : זאת היא הסגלה הנפלאה אשר לדמעות המשורר המרות !...

* * *

ענן כבר עולה ומריק את שפעת מימיו על פני האדמה —

רבים מאגלי הגשם יורדים על אדמה מלחה, רבים נופלים על גרעיני רקבון ונפסדים ; אולם לא מעטים בהם יורדים אל חיק ארמה שמנה ופוריה, פוגעים בגרעיני־זרע מלאי־כח־חיים : אגל הלחלוחית היורד מלמעלה מעורר לתחיה את הכחות הספונים מטה — ומעפר יציץ פרח נחמד לעין, יגדל פרי נעים לחך !...

ושירות המשורר כגשמי־ברכה מרעיפים —

אם אלפי רסיסי־רגש יורדים על לבות־אבן ואובדים, אם עוד אלפים נפזרים לריק — אך לא מעטים בהם פוגעים בנפשות מסגלות ומעוררים לתחיה את הרגשות הזכים אשר היו ספונים שם במעמקים...

אכן לא לשוא יורדים גשמי־הברכה —

לא לשוא חי ופועל המשורר ! !

ו.

מהלה ועומה היא השחפת —

אלפי רבבות היצורים הקטנים מתמידים בעבודת־ההרס הזאת, הרֵאָה הנפסדה הולכת ונמקה בלי־חשך והכמת־הרפואה חסרת־כח לעצור בעד הרעה : הרֵאָה תמק ועמה יחד יתמו החיים !...

ולפָנַי לא אדם חי, רק שחיף־עץ יבש, שלד עצמות נחרות, והשלד הזה מודעזע ומתעוֶת כלו בפלצות־שעול נוראה ; אך כמעט יונח לו עד ארגיעה, והוא שופך לפני את שיחו ושם לפני את מערכי־לבו, את מחשבותיו, אשר הוא חושב לימים הבאים —

הוא מאמין בחייו, ברפואתו השלמה !...

... היועיל בטחון־הרוח העז, אם בחמר אין די־כה ?!...

והכרת־האמת המרה שבעתים למראה הבטחון העִוֵר !

ז.

אביב נעים היה אז... כמה נצנים פרחו, כמה רוחות־עדן נשבו, כמה ימי־אורה נראו לפנינו —

והוא היה גוסס, רגעיו היו ספורים ונשימתו האחרונה קרובה !...

— אלון צעיר נגדע !... עוד לא הספיק לחיות, וכבר נגזר עליו למות !

ואנחנו הבטנו אליו ברחמים רבים, ברגשות־צער עצומים :

מה נורא הדבר, למות בנוער, להאסף בעצם ראשית האביב !...

... ועל גל קברו כבר עלו עשבים... רוחות־האביב הזכים התחלפו בסערות־צרה קשות, אשר הכחירו את הנצנים הרכים בראשית־פריחתם, ותחת ימי־האורה, אשר חזינו לנו, באו ימים מעננים, קודרים וקרים —

נלאים וועפים, נואשים ונחשלים הננו מביטים לאחרינו, זוכרים בימי־הבציר הקודרים את ימי־האורה ההולפים :

מה נעים, מה רב האושר להאסף בעצם ראשית האביב !....

ח.

הלילה אָפל בלי נגה, היער סגור בלי מוצא — ואני הולך ותועה... ממעל נשמעה רק יבבת הרוח בצמרות העצים, מעברים עולה יללת הזאבים הרעבים, המשחרים לטרף... רגלי הבצקות והככרות נגפות בשרשים בולטים, נאחזות בסבכים סרוחים ; בגדי נפרמים ופני נשרטים בעפאים כסוחים, בקוצים דוקרים ; הנני נופל במהמורות, נכשל בתללים וכחי הולך ואפס — אך אני אוסף יתר כחי, נופל וקם, קם והולך...

אני הולך לקראת הנגה, הנראה לי מרחוק. אני הולך, אף כי נגהות רבים כבר רמוני, אף כי פעמים רבות כבר ראיתי ונוכחתי, מה הוא הנגה הזה, אשר אליו אנכי שואף —

ואני הולך והולך, הולך ומקוה, הולך ונוכה כי משאת־נפשי — נגה עץ רקבון !....

ט.

את החרף אינני אוהב —

גם זהר השמש הקר על פני מכסה השלג הצח, המשתרע ברחב לאין־קץ, גם נגה הירח וכוכבי־הספיר בחוג שמים טהורים ממעל לבדולח־הקרח — בכל ההוד הנפלא הזה נפשי מרגשת קפאון־מות נורא.

את הקיץ אינני חומד —

בחם הרב, באויר העב והקופא, בשדות המלאים בר, בעצים המסבלים פרי, בנהר השוטף לאטו — בכל שקט־הבטחה הזה, בשפע־הברכה מסביב נפשי מ־נשת פנוק־לאות ועיפות־תרדמה !

וחליפות תכופות : קדרות עבים אחרי זיו שמש, הם צח אחרי מטר סיחף, רעמים וברקים מתחלפים בבקרים בהירים, בערבים שוקטים — את כל אלה אני אוהב, חומד בכליון נפש :

זה הקסם הנפלא אשר לאביב, המלא חיים רעננים !

י.

הנפילים היו בארץ —

ומלמדנו ספר לנו, כי אלה היו מלאכי־מרום, אשר השלכו ארצה וגו ובשר נתנו להם : אכן הרבו לחטוא מכל בני האדם !...

גם רבי, גם חברי הטעימו בשמחה מיוחדה את המוסר היוצא מזה, כי מלאכי־המרום אינם טובים באמת ממנו קרוצי־החומר ; אך אנכי לא יכלתי לשמוח בשמחה הזאת : נפש־הילד התמימה בי השתתפה נגד רצוני בצער המלאכים־הנפילים והגיון־הילדות הרחוק מהתחכמות לחש לי בלי־חשך :

— במה אשמים הם, כי בהיותם נבראים לשכון במרום, נתנו אחרי כן בשפל ? !....

* * *

מאז עברו שנים רבות --

ויום יום אני רואה לפני מלאכים־נפילים, רואה בחטאם את אסונם, כי נתנו בשפל ; אך נפש־הילד התמימה כבר נהפכה לאחרת...

.... בלי חמלה והנ־נה הנני רומס ודש את הנופלים האמללים !

יא.

נער הייתי אז. והרבה היה בי מה שאין עוד עתה : בטחון בכחות־עצמי, אמונה בסגלות־החיים ואהבה רבה אל בני־האדם —

בבטחוני הייתי חוזה לעצמי עתידות נכברים, הייתי מרמה בנפשי כח להולל גדולות, לתקן עולמות...

באמונתי הייתי רואה את החיים מלאים אושר ונחת, ואת בני־האדם — טהורים ומרוממים, נעלים וטובים מאד...

ובמדה שאהבתי את הטובים־הרבים, במדה זאת שנאתי תעבתי את הרעים־היחידים : הם היו בעיני עוכרי־החיים, המקלקלים בתאות־זדון ברצון־רע את סדר־החיים הטוב והמתקן !...

נפשי היתה מתגעשת, כל חושי בי היו מתעוררים, מתמרמרים מאד —

— מי יתנני נואם כביר־כח — הייתי שואל בנפשי — והייתי לקטינור קשה!....

* * *

מאז שניתי הרבה, הרבה מאד —

הנה זקנתי וכבר הדלתי מבטוח בכחות־עצמי, חדלתי מהאמין באושר החיים ואל בני־האדם... לא, טוב לי כי אחריש ולא אכנה בשם את הרגש אשר אני מרגיש בנפשי לאלה!...

ואני רואה יום יום לא רעים־יחידים, לא עושי־עול מעטים ויוצאים מן הכלל; אולם נפשי איננה מתגעשת עוד בקצף על הנעשה, חושי אינם מתמרמרים אל העושים —

— מי יתנני נואם — הנני חושב בתונת־יאוש — מי יתנני כביר־כח־לשון והייתי לסניגור!...

יב.

...ולי נדמה, כאלו הנני רואה עוד עתה את העינים ההן — ההיו כחולות, אם אמוצות או בעלות־צבע אחר? — את זאת אינני זוכר עוד, מי יודע, אולי גם אז לא התבוננתי לזאת; אך העינים ההן היו גדולות, בהירות ושוקטות, הן היו עיני־ילד, אשר נשקפה מהן נפש זכה ותמימה...

אלה העינים, התלויות בי, לבבוני והרגיזוני גם יחד, ואני לא נתתי לנפשי חשבון. מה ולמה כל זאת אך במדה אשר נפקחו העינים, במדה אשר הביעו יותר תהונים ופחוי־תמהון — במדה זאת גברה בקרבי התשוקה לדבר עוד, להריק בשטף־דברים את כל הרעש, אשר נאצר בנפשי פנימה מהמון מסות־חיים מרות במשך שנות־צרה רבות!...

... ולי נדמה, כאלו הנני רואה עוד עתה את פחד־היאוש הנורא, אשר הפיקו העינים הפקוחות — יאוש ילד בוטה, אשר הבין פתאם את אשר לא שער לפני רגע...

ואני הייתי האכזר, אשר חבל את התֻּמה הבוטחה הזאת!

יג.

היא היתה ילדה עליזה ושיחתה — פטפוט־ילד עלז וריק. דבריה היו על ענינים פחותי־ערך: על מגבעת רעותה האחת, על שמלת רעותה השנית, על סכסוכי־האהבה אשר למודע האחד ועל זרות המנהג אשר למודע השני... וכל המשפטים האלה היו על פי רושם־הרגע, בלי כל פלס־הגיון, בלי כל מחשבה עמוקה לפניהם; ואולם לי גם הפיץ לא היה לי כאלה: צלצלי הקול עצמם היו ערבים לאזני, עליצות השיחה שעשעה את נפשי ותרועת־השחוק המלאה חדות־עלומים חוללה גם בי קלות־דעת ושכחת־דאגה —

אני אהבתי את הילדה העליזה הזאת!

* * *

היא היתה אשה חושבת מחשבות במשפט ושיחתה היתה על ענינים השובים ורבי־ערך... דבריה היו בדעה מתונה ומשפטיה מפלסים היטב בהגיון מדויק; ואולם כל היתרונות האלה לא מלטו את נפשי מרגש שממון כבד, והשממון הזה התחלף מעט מעט בקוצר־רוח, בהתרגזות הולכת ושוגאת —

רגש אהבתי כבר היה אז נחלת העבר!

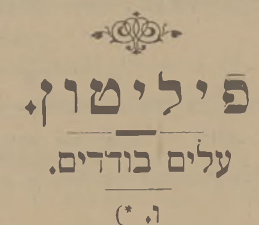
יד.

שעת־בין־ערבים נפלאה אחרי יום־אביב צח ונעים היתה אז —

אנחנו היינו עולים זמן רב במשעול־חול צר ונפתל, ופתאם עמדו רגלינו בקצה שפת־נהר תלולה, על כיף־סלע לא־נרחב, הבולט מצלע השפה!...

מתחת למצב־רגלינו עלה שאון מים זורמים ומקלחים על פני צורים ושברי־סלעים, אך לנגד עינינו היתה שפעת־מים נחה ושוקטה, המזהבה כלה מנגה החמה השוקעת, ומעבר לנהר, מקצה האופק נראו בדמדומי־הנשף בבואות לא־ברורות כעין מגדלי־ענק גבוהים, אשר ממעל להם מתאבכים לאטם עמודי־עשן ברמות ערפל כחול וכבד מעורב בנוגה הכליל...

.... בכל מסביב היה שקט ומנוחה, רק מתחת למצב־רגלינו שאו ויקלחו המים הזורמים על פני צורים וכיפים!

פיליטון.

עלים בודדים.

ו. *)

„מן האקדמיה הצרפתית“.

זולא איננו „מן האקדמיה הצרפתית“ ושרבוליע היה „מן האקדמיה הצרפתית“.

שרבוליע?... מי זה שרבוליע?...

כן... כן... גם דודע, אלפונז דודע, לא היה „מן האקדמיה הצרפתית“.

ושרבוליע יכול לכתוב בימי חייו, נוסף על שמו: „מן האקדמיה הצרפתית“.

כן... האחים גונקור לא היו „מן האקדמיה הצרפתית“, ומשנאתם אליה השאירו את כל הונם ליסוד אקדמיה חדשה, „אקדמיה של גונקור“.

ושרבוליע היה מן האקדמיה הצרפתית; מן הארבעים הקוראים לעצמם בשם: „בני־אל־מות“.

בלזק לא היה מן האקדמיה הצרפתית; בלזק אשר ברא ברוחו עולם שלם, אשר בגאונו הקיף את כל חיי החברה ויתארם בשרד־אמת נפלא. עד כי עוד היום עומדים טפוסי יצירותיו הספרותיות הגיניאליות, כאלו חיו כעת לפנינו ולעינינו, — בלזק לא זכה למעלת חבר האקדמיה הצרפתית.

ושרבוליה היה „מן האקדמיה הצרפתית“.

שרבוליע?... מי זה שרבוליע?...

אנומליה היא, תהפוכה, חזון זר ונפלא.

אולם החיים בכלל, וחיי הצרפתים בפרט, מצטינים לא אחת ושתים בתהפוכות מן המין הזה — וממינים אחרים.

ולא רק זולא אינני מן האקדמיה, לא רק דודע, גונקור, בלזק לא היו מן האקדמיה ושרבוליע היה מן האקדמיה.

עוד יותר: בהמנות שרבוליע לחבר „בן־אל־מות“, עלה בגורלו להתקבל בחבורה ע״י רינן.

חבר חדש כי יבחר אל האקדמיה, אז תמנה את אחד מחבריה לקבל את פני החבר החדש. „הסנדק האקדמי“ צריך לספר בשבח החבר החדש. ולא את מקצת שבחיו עליו לספר בפניו, כי אם את כל שבחיו. ההגזמה וההפלגה במקרים כאלה הן כחיוב, וכל המרבה להגזים ולהפליג הרי הוא „סנדק“ משובח.

והסנדק האקדמי של שרבוליע היה רינן... כן... רינן בכבודו ובעצמו...

ורינן היה גם הוא מן האקדמיה, אך גם שרבוליע היה מן האקדמיה. ורינן שר שיר תשבחות לשרבוליע, כי היה סנדקו, כי עלה עליו הגורל להכניסו בבריתה של האקדמיה...

יש אנומליות בעולם ובבחירות חברים לאקדמיה הצרפתית הזרות והתהפוכות הן חזון נפרץ מאד.

מזלו של שרבוליע גרם שנבחר לשבת בין הארבעים; מזלו של שרבוליע גרם כי יהיה רינן ל„סנדק האקדמי“ שלו; ומזלו של שרבוליע גרם גם כן שאחרי מותו יירש את כסאו תחת כפת היכל מזרין סופר־מבקר כעמיל פגע.

האמת הוא שהכל תלוי במזל?

ועוד הפעם סופר בעל כשרון גדול מספר בשבח... שרבוליע.

חק הוא באקדמיה הצרפתית, שיורש כסא חבר מת מספר בשבח זה החבר המת; עמיל פגע נבחר לשבת על כסא שרבוליע, ועל עמיל פגע היה אפוא החוב לספר בשבח שרבוליע.

*) עיין „הדור“ גליון 5.

שרבוליע?... מי זה שרבוליע?...

מספר צרפתי.

אינכם יודעים את שמו? את שמעו לא שמעתם?

גם רבים מן הצרפתים לא ידעו את שמו וגם הם את שמעו לא שמעו.

אך — יאמרו לי — לפעמים אין זה אות כי לא גדול הוא הסופר. יש סופרים שבחייהם לא נודעו, ואחרי מותם העריצום ויעלום על נס.

סטנדהל מת בעוני ובחוסר-כל; איש לא ידע את שמו; איש לא שמע את שמעו הספרותי; רק אחרי מותו נודע כי המספר בעל הכשרון הגדול הזה חי, חשב מחשבות עמוקות, הגה דעות, יצר יצירות נפלאות...

אך על זה הן אני דן: שרבוליע הן היה „מן האקדמיה הצרפתית”, לאמר עוד בחייו מנוהו ל„בן-אל-מות”.

ובכל זאת: מי זה שרבוליע?...

מספר מן המדרגה השלישית, או אולי גם מן הרביעית; מספר אשר לא הגיע גם לקרסולי בלזק, זולא, ואף לא גונקור ודודע.

גם פייר לוטי הוא מן האקדמיה הצרפתית, גם בורגע ועוד רבים אחרים; גם פרנסוא קופע, למשל.

ובלזק, זולא, גונקור ודודע לא היו מן החבורה הזאת.

תולדות האקדמיה הצרפתית מלאות אנומליות נפלאות באמת כאלה.

הנה, למשל, סנדקו של פגע הוא עמיל אוליביע.

ועמיל אוליביע ירש את כסא המשורר למרטין. המשורר למרטין ועמיל אוליביה — איזו שיכות יש ביניהם?

עמיל אוליביע אמנם איננו מאלה שאינם נודעים בשמותיהם. להיפך: הוא נודע יותר מדי; איך ובאיזה אופן נודע שמו—זהו ענין אחר; ואולם—הוא נודע.

עמיל אוליביע היה המיניסטר האחרון בממשלת נפוליאון השלישי. מה היה מפעל המיניסטריה האחרונה של נפוליאון השלישי אין מן הצורך לספר. מלחמת צרפת עם אשכנז ותוצאות המלחמה הזאת — זה היה מפעל-המיניסטריה „הליברלית” האחרונה של נפוליאון השלישי.

ועמיל אוליביע כותב בעת את תולדות המיניסטריה „הליברלית” אשר עמד בראשה ואשר הסבה במפלת צרפת.

אומרים כי היה עמיל אוליביע דברן מצוין ובתור דברן מדיני נבחר לחבר האקדמיה הצרפתית במקום למרטין, שיותר משהיה משורר היה עוד דברן ופועל מדיני מן המדרגה הראשונה.

אך — כמו שאומרים הרוסים— „זה היה, ואולם כבר אבד עליו בלח”.

ועמיל אוליביע הוא סנדקו של עמיל פגע.

על דאטפת אטפוך.

עמיל פגע שר שיר-תשבחות לזכר שרבוליע; ועמיל פגע שמע את שבחו מפי עמיל אוליביע.

אך לא אכחד כי משני המזמורות— מזמורו של פגע לשרבוליע ומזמורו של אוליביע לפגע — עולה האחרון על הראשון בערכו הספרותי.

סבת הדבר מובנה: פגע בלי כל ספק עומד למעלה משרבוליע, ועליו היה להגזים ולהפריז בשבחיו יותר הרבה מן המדה. ואמנם בכל דברי פגע על שרבוליע מרגישים אנחנו את ההגזמה וההפרזה והן עושות עלינו רושם לא-נעים מאד.

מצד השני: אוליביע עומד בלי כל ספק למטה מפגע וכדי לשבחו ולפארו לא היה לו כל צורך להגזים ולהפריז.

עמיל פגע הוא בלי כל ספק אחד מן המובחרים בין המבקרים שבספרות הצרפתית בימינו. בבקרותיו הוא „כמו בורא את מחשבות הספרים המבוקרים”; היטיב אשר דבר עליו עמיל אוליביע, כי „בהעמיקו לחשוב ילמד לאחרים להגות דעה”; רוח פגע „פתוח ומרומם”.

„מקצוע הבקרת בספרות הוא מן המקצועות הקשים ביותר! „נקל להיות מבקר מהיות מחבר” — כזאת יאמרו רק ההדיוטים אשר לא ידעו מה זאת בקרת. בדברנו במלאכת הבקרת אין אנחנו, כמובן, מכוונים את דברינו אל המבקרים שכל חובתם מצומצמת במוחם באיזה דברים של מה בכך. הבקרת איננה רק בנתוח איזה ספר, כי אם במציאות הנשמה שבו. איזמל הבקרת אשר לא יגלה למבקר — וגם לקהל הקוראים — את נשמת הסופר או הספר המבוקר איננו איזמל בקרת. על המבקר לחדור אל כל פרטי הספר או המפעל הספרותי המבוקר. אך אחרי שחדר אל תוכם, אחרי שהתחקה על כל השרשים, אחרי שהתבונן בהם הטיב ובעין בקרת חדה, עליו להתרומם מעליהם, כדי שיוכל להקיפם ולסקרם בסקירה כללית וכוללת. המבקר הוא מבקר ומחבר כאחד; הוא „בורא את מחשבות” הסופרים, המפעלים הספרותיים או התקופות הספרותיות.

כשיבקר פגע את מפעליהם של רבלע, של מונטגניע, של פסקל, של סן-סימון, של בוסיואט, של בופון, של פינילון, של מונטיסקיו, של מירבו וכו', אז הוא כמו יוצר את מחשבותיהם של אלה. מבקר הוא פגע — כן הוא. אך בקרתו היא יצירה שלמה.

כשיבקר פגע את מפעליהם של שטובריאן, למרטין, ויקטר הוגו, מישלע, רינן, סנט-ביוב, אז אי אפשר להגיד כי נקל הוא לו להיות מבקר מהיות מחבר, כי גם מבקר הוא וגם מחבר הוא, יען כי הוא מוציא את תמצית מחשבותיהם והרגשותיהם של אלה ונותן לתמצית הזאת צורה קבועה, צורה מגבלת, צורה ספרותית חדשה.

כל מי שקרא את מחקרו של פגע: „אויגוסט קונט ושיטתו הפוזיטיבית”, הוא יודה כי פגע היה כאלו ברא את מחשבת קונט, יען כי נתן לה צורה חדשה.

„הסגנון הוא האדם”.

לכל אדם — לכל סופר — סגנון מיוחד; כמו לכל עם יש שפה מיוחדת ושפעת עם אחד הצטיין— לטובה או לרעה — משפת העם השני, כן לכל סופר וסופר יש סגנון מיוחד שבו יגלו לפנינו מהלך רוחו, נטיות מהשבותיו, משפט מוחו, מהות לבו וחושיו.

המבקר לוקח את תמצית מחשבתו או הרגשתו של המבוקר ומרצה אותן לנו בסגנונו המיוחד לו, על פי מהלך רוחו הוא, על פי נטיות מחשבותיו הוא, על פי משפט מוחו הוא, על פי מהות לבו וחושיו הוא.

ומי זה יעיז להגיד כי נקל להיות מבקר מהיות מחבר?

עמיל פגע הוא אחד מן המבקרים המחברים, המבקרים היוצרים.

אך למה זה עלה בגדלו לשיר שיר-תשבחות לשרבוליע?

אנומליה היא...

והיא, האנומליה הזאת, היתה בצרפת, וביחוד בתולדות האקדמיה הצרפתית לדבר רגיל וטבעי.

הבחירות לאספות המדיניות בצרפת נעשות ע"י ועדי-בחירה מיוחדים, ועדים המנצחים על הבחירות. לכל מפלגה מדינית יש ועד מיוחד המכין את בחירת הקנדידט שלה.

גם הבחירות לאקדמיה הצרפתית נעשות ע"י ועדי-בחירה מיוחדים; הועדים האלה, הלא הם הסלונים, וכמספר המפלגות הספרותיות מספר הסלונים. בתקופות ידועות תתחלקנה המפלגות הספרותיות עפ"י דעותיהן המדיניות. לכל סלון יש סופר ידוע שהוא נחשב בו כמו ליושב ראש. הכל יודעים, למשל, שבענין דרייפוס, הראו שני סלונים פעולה נמרצה: האחד — לשבט והשני — לחסד; האחד היה לטובת הנאשם והשני — לרעתו. בראש הראשון עמד אנטול פרנס ובראש השני — ז'יול לימטר. ובכל תנועה מדינית חדשה גדול כח הסלונים. הלאומים הצרפתים עשו חיל בכח הסלונים שלהם אשר היה באמת גדול.

והסלונים בפאריז הם הם כוערי בחירה לאקדמיה הצרפתית. בלי הסלון של הגברת ז'ווליטה אדם, מי יודע אם היה פייר לוטי מן האקדמיה הצרפתית.

הסופר החפץ להבחר אל האקדמיה עליו לבקש לו פטרונות אחד הסלונים.

הסלונים הם בבתי המטרונות הגדולות מבני מרום עם הארץ ושמה „מכינים” את הבחירות לאקדמיה הצרפתית, כמו שבועדי-הבחירה אשר למפלגות המדיניות „מכינים” את בחירות חברי שתי האספות המדיניות.

וכמו שאוי לו לקנדידט שלא ישען על ועד-בחירה אשר לאיזו ממפלגות המדיניות והוא יכול להיות בטוח מראש שיפול שדוד במלחמת הבחירות המדיניות, כך גם אבוי לו לסופר — גם אם בעל כשרון גדול הוא — שבא אל הקנדידטורה לתואר „בן-אל-מות” מבלי דרש מראש פטרונות אחד הסלונים.

וכמספר הסלונים—הגדולים, כמובן—כן מספר המפלגות באקדמיה הצרפתית.

וכי ע"כ לא יפלא אם היה רינן סנדקו של שרבוליע, אם היה על עמיל פגע לשיר שיר-תשבחות לשרבוליע, בירשו את כסאו.

לא יפלא אפוא גם כן כי:

עמיל זולא איננו מן האקדמיה הצרפתית,

בלזק לא היה מן האקדמיה הצרפתית,

ושרבוליע היה מן האקדמיה הצרפתית!...

א. ליודוויפול.

Verlag „Achiasaf“. — Herausgeber, verantwortlicher Redacteur u. Buchdrucker: Josef Fischer, Krakau.

„דער יוד“

וועט זיך אויך ווייטער פֿערנעמען מיט אַלע פֿראַגען און ענינים וועלכע קענען נוטצען ברענגען דעם יודישען פֿאָלק אין זיין טעגליכען לעבען.
די אבטהיילונגען פֿון „יוד“ ווערען אַלע מאָל פֿערגרעסערט און פֿערבעסערט.

אין איהם געפינט מען:

1) לייטארטיקלען, 2) פובליציסטיק, 3 פאליטישע איבערזיכט, 4) די יודישע וועלט, 5) אלגעמיינע וועלט-נייעס, 6) צייטונגסשטיממען, 7) יודישע שטעדט און שטעדטליך, 8) מען שרייבט אונז, 9) צייטונגען פון דער וואך, 10 בעלעטריסטיקא (ראמאנען, ערצעהלונגען און בילדער), 11) שירים, 12) היסטארישע ארטיקלען 13) ארץ ישראל, 14 ביאגראפיעס (לעבענסבעשרייבונגען, 15) פאפולער וויסענשאפטליכע ארטיקלען, 16) קריטיק (בעטראכטונגען איבער ביכער), 17) פעליטאנען, א.ז.וו.

אין „יוד“ בעטייליגען זיך די בעסטע יודישע שרייבער. ביזהער זענען געווען אין דעם „יוד“ ארטיקלען פון דיזע שרייבער

אבראמאוויטש ש. י. (מענדעלי מוכר-ספרים), אמת, ביאליק ח. נ. בעל מחשבות. בערנפעלד ש. דר. בן-עמי, בריינין ר. דינעזאהן י. הורוויץ ה. ד. האדרעי אבגר וויסבערג י. י. ווירטה מ. זינגער א. יפה ל. לוריא יוסף דר. לילענבלום מ. ל. לעווינסקי, א. ל. לעווין ש. רר. מאנדעלשטאם מ. פראפ' ספעקטאר מ. פינסקי ד. פרוג ש. פריעדבערג א. ש. פרישמאן דוד, פרץ י. ל. ציטראן ש. ל. קלויזנער יוסף, ראבינצקי י. ח. ראזענפעלד מאררים, ראזענפעלד ש. ראבינאוויטש א. ז. רייזין א. שאך פאביוס, שולמאן א. שלום עליכם און נאך פיעל אנדערע.

מיר קענען פערזיכערען אונזערע לעזער, אַז מיר וועלען אויך ווייטער געבען אין דעם „יוד“ אריגענעלע ארבייטען פֿון אונזערע בעסטע און באליעבטעסטע שרייבער.

מיר געפֿינען פֿיר נייטהיג צו דערמאנען די יעהרליכע אבאָנענטען, וועלכע האָבען נור איינגעצאהלט די ערשטע ראַטע 2 רו"כ, אַז מיט דער נומער 13 האָט זיך געענדיגט זייער אבאנעמענט און מיר בעטען זיי גלייך צושיקען

די צווייטע ראטע — 2 רו"כ

אויך דיא וועלכע האָבען אונז איינגעצאהלט 2,50 אָדער 3 רו"כ — מוזען צושיקען דאָס איבריגע צו דער צווייטער ראטע, דאס הייסט: 1,50 רו"כ אָדער 1 רו"כ, ווייל זיי זענען ביי אונז פֿערשריעבען אלס יעהרליכע אבאָנענטען וועלכע האָבען נור איינגעצאהלט די ערשטע ראַטע, און פון זייער צושיקען דאס איבריגע געלד העננט אָב דאָס ווייטערע שיקען פֿון בלאַט.

מיר זענען דערביי אויך מודיע אַז נייע אבאָנענטען ווי אויך אַלטע, יעהרליכע, וועלכע וועלען יעצט ארייגשיקען די צווייטע ראַטע און זיי האָבען ביי דער ערשטע ראטע „די וועלטגעשיכטע“ ניט אבאנירט — האָבען דאס רעכט אריינצושיקען נור 1 רו"כ (פֿיר פּארטא בעזאָנדער 50 ק"פ) אויף צו בעקומען אים לויפֿע פֿון יאהר 1901 (יעדע 3 חדשים אַ באַנד)

4 בענדער וועלטגעשיכטע.

ווי מיר האָבען שוין צו ניי-יאהר מודיע געווען, בעקומען אונזערע אבאנענטען אין דיזען יאהר, אומזיסט 12 בילדער פֿון יודישען לעבען אַמאל און איצט פֿיר יעדען חדש א בילד און מיר בעמיהען זיך די בילדער ווי שענער ארויסצוגעבען אום אונזערע לעזער איין אמת-שענעם אלבום ציצושטעלען.

איבערהויפּט גיט זיך יעצט אונזער אדמיניסטראציע די גרעסטע מיה אין דער עקספּעדיציע פֿון בלאַט די בעסטע ארדנונג איינצופֿיהרען און אַלץ וואָס ווענדט זיך אַן אונז טהוען מיר יעצט, אום אונזערע אבאָנענטען צופֿרידען צו שטעלען.

נאר פֿעהלט נאָך אַז אונזערע געעהרטע אבאנענטען זעלבסט זאלען זיך געפֿעלינגסט אויך בעמיהען די אָרדנונג צו האַלטען און דאדורך בעטען מיר פֿון זיי זעהר:

1) יעדער זאל אזוי גוט זיין אויסשרייבען דעם „יוד“ צייטליך און ניט די לעצטע מינוט, וואָס דאדורך קומט אויס אז עס לויפֿען אן הונדערטע בריעף אַ טאג אונד עס ווערט גאַנץ אונמעגליך יעדען דאס בלאַט צו בעזאָרגען צור צייט.

2) נייע אבאנענטען זאלען שרייבען זייערע אדרעסען גאַנץ קלאר, דייטליך, ניכט פערצוגט.

3) און אלטע אבאנענטען זאלען, אויסער דער אדרעססע אויך שרייבען דורכאויס דעם נו' פֿוי זייער פֿריהערדיגע אדרעסע, דאס הייסט: דעם נור וועלכער געפינט זיך געדרוקט אויף זייער באנדעראלל אונטער וועלכע זיי בעקומען פון אונז די צייטונג.—

עס איז ארויס און צושיקט געווארען די אבאנענטען:

1) דער ערשטער באנד „וועלטגעשיכטע“, וועלכער ענטהאַלט די געשיכטע פֿון חינא, אינדיען, מצרים, מעסאפאטאמיען און אשור.

2) די בילדער: א) יעקב און לבן; ב) ירמיהו הנביא אויף די הרבות פֿון ירושלים; ג) פרעה און זיין חיל זינקען אין ים; (ביילאגע צום „פסח-נומער“).

אבאנאמענט פרייז פון דעם „יוד“

יעהרליך — 5 רובעל, האלביעהרליך — 3 רובעל, פיערטעליעהרליך — 1 רובעל 50 קאפ', פאר 1 מאנאט 60 קאפ'. יעהרליכע אבאנענטען קענען אויך אויסצאהלען די 5 רובעל אין 3 ראטען: ביים אבאנירען: 2 רוב', דעם 1-טען אפריל: 2 רוב' און דעם 1-טען אויגוסט די לעצטע ראטע — 1 רובעל.

עס ווערט אויך אָנגענומען אבאָנעמענט פֿון 1 אַפּריל ביז ענדע יאָהר צום פרייז פֿון 4 רו"כ.

די אדרעסע פֿיר אויסלאַנד: **Administration „DER JUDE“ Krakau, Gertrudagasse Nr. 16.**

פֿיר רוסלאַנד: **Товарищество „АХІАСАФЪ“ Варшава почтовой ящикъ № 25.** פערוגליך טווארדא 6.

Verlag „ACHIASAF“, Warschau.